

ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ
ВІЛЬНІ ТА ВІРНІ

**АМЕРИКАНСЬКИЙ ДОСВІД
ВЕТЕРАНСЬКОЇ ПОЛІТИКИ
ДЛЯ УКРАЇНИ**

ПОРІВНЯТИ. ЗРОЗУМІТИ. РЕФОРМУВАТИ.

ЗМІСТ:

Вступ: становлення ветеранської політики в Україні	4
Ветеранська політика у США і в Україні: системні відмінності (структура, напрями, законодавство, програми і проекти)	12
Політика щодо жінок-ветеранів у США та Україні	76
Ветеранський бізнес в США та Україні	92
Порядок денний реформ ветеранської політики в Україні	108

ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ
ВІЛЬНІ ТА ВІРНІ

РОЗДІЛ I

СТАНОВЛЕННЯ ВЕТЕРАНСЬКОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

Українська політика у справах ветеранів почала формуватися у 1993 році і ще донедавна представляла собою типову пострадянську систему, яка орієнтована, головним чином, на ветеранів Другої світової війни, учасників військових місій СРСР за кордоном, ліквідаторів аварії на ЧАЕС та колишніх працівників правоохоронних органів.

Як і її радянська попередниця, така ветеранська політика була зосереджена в основному на наданні матеріальної допомоги, пільг із оздоровлення, комунально-побутового обслуговування тощо. Проблеми щодо соціально-психологічної реабілітації ветеранів, їх всебічної інтеграції у активне суспільне життя, заохочення до підприємницької діяльності, професійного і кар'єрного зростання – ніколи не була у центрі уваги цієї системи.

Основними особливостями пострадянської української ветеранської політики були наступні:

ПО-ПЕРШЕ

Це орієнтація на людей переважно старшої вікової категорії. Дедалі більше система «еволюціонувала» від підтримки ветеранів-безпосередніх учасників бойових дій (кількість яких увесь час зменшувалася) на зростаючу кількість ветеранів «за вислугою років», тобто екс-службовців-пенсіонерів.

ПО-ДРУГЕ

Поступово по мірі інфляції радянських політичних цінностей, роздержавлення існуючих об'єктів соціальної інфраструктури та монетизації державних соціальних пільг, різноманітні у минулому заходи ветеранської політики почали звужуватися до рівня виділення коштів на фінансування житлово-комунальних пільг та забезпечення пенсійних виплат. Медичне забезпечення продовжувало надаватися переважно за відомчим принципом.

ПО-ТРЕТЄ

Хоча послуги ветеранам надавали біля двох десятків різних державних органів, основним центральним органом виконавчої влади в системі захисту ветеранів, фактично, було Міністерство соціальної політики. При цьому провідна роль цього міністерства полягала в адмініструванні спеціалізованих соціальних фондів і забезпеченні грошових виплат, а формування самої політики відбувалося на рівні галузевих міністерств та відомств, які були найбільшими роботодавцями майбутніх ветеранів.

ПО-ЧЕТВЕРТЕ

З кожним роком, все більш актуальною проблемою ветеранської політики ставало фінансове обслуговування комплексу існуючих пільг та вирівнювання дисбалансів грошового забезпечення між окремими категоріями ветеранів, що зрештою призвело до неофіційного згорання окремих різновидів допомоги та позначилося на оцінці системи в цілому як нерівномірної, неефективної та несправедливої.

Загалом до 2014 року ветеранська політика в Україні, по-суті, являла собою окремий субнапрямок державної політики із надання житлово-комунальних пільг, медичного обслуговування та пенсійного забезпечення.

Першим справжнім стресом для діючої системи став 2014 рік, коли новими українськими ветеранами стали сотні тисяч соціально активних, політично свідомих та переважно молодих учасників бойових дій на Сході України. До початку повномасштабної війни 2022 року кількість громадян України, які отримали статус учасників бойових дій (УБД) та приймали участь в проведенні АТО/ООС складала 500 тисяч осіб. Існуюча система виявилася організаційно, кадрово, технологічно, фінансово непридатною не лише для активної роботи у нових реаліях, але й до самостійної адаптації до цих реалій. Уряд змушений був змінювати формат ветеранської політики, але ці трансформації були суто формально-організаційними та не зачіпали фундаментальних характеристик системи.

Так, всередині 2014 року замість Держслужби з питань інвалідів та ветеранів у складі Міністерства соціальної політики України було створено Державну службу України у справах ветеранів війни та учасників антитерористичної операції, яка проіснувала до 2018 року. Після реорганізації зі зміною назви, на базі цієї служби було створено Міністерство в справах ветеранів, яке запрацювало на початку 2019 року.

Фактично, після кількох років пошуків інституційної форми, організаційних змін, комплектування кадрів та окреслення повноважень, перший в історії міністр новоствореного Міністерства ветеранів Ірина Фриз вперше окреслила нову, більш адекватну систему координат ветеранської політики в Україні:

- Створення нової нормативної бази щодо соціального захисту ветеранів усіх категорій;
- Спрощення процедур отримання соціальних послуг;
- Розвиток громадського контролю у питаннях соціального захисту ветеранів;
- Проектний принцип співробітництва державних органів та громадських організацій.

Основними напрямками діяльності міністерства було визначено:

- Державна стратегія у питаннях соціального захисту ветеранів;
- Вшанування пам'яті ветеранів та співпраця з громадськістю;
- Соціальна підтримка ветеранів;
- Медичне забезпечення ветеранів;
- Єдина система обліку та надання соціальних послуг.

Проте, остаточне оформлення центрального органу виконавчої влади в справах ветеранів було завершено тільки на початку 2020 року: спочатку Міністерство ветеранів було об'єднане із Міністерством з питань тимчасово окупованих територій і внутрішньо переміщених осіб, потім Кабінеті міністрів України ухвалив рішення про повторне розділення цих міністерств.

Таким чином, ще до повномасштабного вторгнення РФ в Україну центральний орган виконавчої влади у справах ветеранів: чотири рази змінював назву, тричі міняв інституційну форму та установчі принципи і, щонайменше, п'ять разів змінював очільників. Замість розробки сучасної нормативно-правової бази, розбудови власної інфраструктури, напрацювання дієвих програм та проведення якісних реформ ветеранської політики, увесь цей час та матеріальні ресурси було витрачено на вирішення організаційно-кадрових питань та налаштування внутрішніх процесів.

«Точкою неповернення» у розбудові Міністерства у справах ветеранів України стало повномасштабне вторгнення рф в Україну.

На початку 2022 року діяльність Мінветеранів охоплювала вже 1,2 мільйони людей, статус учасника бойових дій отримали вже 800 тисяч осіб, прогнозована кількість громадян, які у найближчі роки почнуть користуватися послугами Мінветеранів, склала біля 4-5 млн людей. Тож, реальні кардинальні перетворення треба було розпочинати вже «тут і зараз».

Незважаючи на те, що знову двічі змінилося міністерське керівництво, команді Мінветеранів впродовж 2022-2024 років вдалося досягти певних здобутків: було оновлено і доповнено концептуальні та програмні засади ветеранської політики; був створений «Український ветеранський фонд»; запрацювала веб-платформа «е-Ветеран», яка містить сервіси та інформацію для ветеранів і членів їх сімей; було запущено «Єдиний державний реєстр ветеранів війни»; почали працювати «Центри соціально-психологічної реабілітації»; зрушив з місця процес щодо створення «Національного військового меморіального кладовища» тощо.

Слід відзначити, що нарешті відбулася відносна стабілізація функцій та місця Мінветеранів у системі центральних органів виконавчої влади. Також стався давно назрілий відхід від «пенсійного» формату міністерських функцій в бік допомоги над розкриттям потенціалу ветеранів як активних громадян та продуктивних учасників суспільного життя.

Без перебільшення, це дуже потужний результат як для дворічної роботи міністерської команди із 200 осіб. Але це все лише «крапля у морі» з огляду на величезну кількість невирішених проблем багатомільйонної аудиторії наших ветеранів!

Багато завдань ветеранської політики в Україні ще й досі залишаються не реалізованими і такими, де робота навіть не розпочиналася. На нашу думку, основними серед них є наступні:

- Велика кількість складнощів із установленням самого статусу «Учасника бойових дій» в рамках існуючих підходів та бюрократичних процедур, наявність незачинених «лазівок» для зловживань і корупції;
- Відсутність нерадянського офіційного визначення самого поняття «ветеран» із врахуванням сучасних реалій (під це визначення зараз підпадають різні за суттю категорії осіб, які взагалі не мали жодного відношення до захисту Вітчизни та участі у бойових діях), як наслідок відсутність диференціації та пріоритезації статусів серед різних аудиторій ветеранської політики;
- Відсутність розумної централізації та локалізації на місцях в питаннях надання послуг ветеранам та проходження бюрократичних процедур, а також недостатня цифровізація цих послуг/процесів;
- Розосередження послуг/процедур/даних між різними органами влади, а також те, що Мінветеранів досі не стало вузлом, де всі ці послуги/процедури/дані консолідуються;
- Недосконалість/застарілість існуючої нормативно-правової бази державної ветеранської політики (від рівня Конституції та до законів і підзаконних актів);
- Дефіцит власної інфраструктури, яка надавала би Мінветеранів самостійно та ефективно реалізовувати власні функції, слабка розвиненість практик приватно-державного партнерства, недостатня фінансова забезпеченість;
- Замала з огляду на масштаб завдань та чисельність аудиторії кількість співробітників Міністерства (для порівняння: чисельність працівників апарату Мінветеранів, яке обслуговує вже біля 1,5 млн осіб складає 200 осіб, в той час як чисельність апарату ДУС, без урахування співробітників підпорядкованих структур, які обслуговують лише кілька тисяч високопосадовців – 155);

- Суперечливість/відсутність послідовності та часте неспівпадіння між заявленими на різних рівнях та у різні часи місіями, концептуальними засадами діяльності, офіційними цілями та напрямками в роботі Міністерства, а також ресурсами й існуючими на законодавчому рівні можливостями;
- Але головне — політика в справах ветеранів досі не стала (навіть декларативно) принаймні одним з пріоритетів в діяльності ані державної влади, загалом, ані окремих владних інституцій (Президент, Кабмін, Верховна Рада, парламентська більшість).

Як наслідок маємо ситуацію, коли ветеранська політика в Україні не виконує одну з важливіших функцій, а саме — мобілізаційно-мотиваційну.

Захисники Батьківщини не мають впевненості (скоріше навпаки), що держава подбає про них та членів їхніх родин після демобілізації (навіть якщо вдасться зберегти життя та здоров'я), а тим більше у випадку потрапляння у складні життєві ситуації (пов'язані із загибеллю, пораненням, інвалідністю тощо). Дбаючи про нинішніх та майбутніх ветеранів, а тим більше дивлячись на перспективу, слід зазначити що головним викликом вже не стільки для Мінветеранів, скільки для держави і суспільства в цілому, стане закінчення війни та масове повернення наших Воїнів-Героїв до цивільного життя.

На відміну від ситуації 2014-2022 років, Україна дедалі частіше буде мати справу вже з іншою, більш складною ветеранською специфікою.

Зокрема, стрімко почала зростати кількість жінок у війську, але цей напрямок ветеранської політики зараз є цілком неопрацьованим. Через використання ворогом нових засобів ураження, постійно збільшується відсоток осіб, які отримали бойові травми різного ступеню тяжкості та які потребують сучасного протезування. Жорстокі бої та тривала відсутність ротацій значно збільшили масштаби проблеми ПТСР та психічних розладів серед військових. Масова і значною мірою примусова мобілізація сприяла потраплянню до війська великої кількості осіб, які вже до цього мали проблеми із

здоров'ям і які стануть «проблемою держави» у майбутньому. Через більший масштаб бойових дій та більшу кількість залучених воїнів, зростає також кількість дружин, дітей та батьків захисників, які потребуватимуть і претендуватимуть на допомогу. Також слід зазначити, що якщо раніше учасниками бойових дій були переважно бійці підрозділів Міноборони та правоохоронних органів, які мають власні відомчі інфраструктури та напрацьовані механізми обслуговування ветеранів, то сьогодні до виконання бойових завдань залучено додатково зв'язківців, рятувальників, транспортників тощо, які не мають усталених відомчих практик роботи із ветеранами та будуть розраховувати насамперед на допомогу Мінветеранів. І це далеко не повний комплекс проблем.

Гаяти час ніколи. Велика Війна вже третій рік поспіль є найбільшим «роботодавцем» в країні, тож треба вже зараз перетворювати Мінветеранів на одну з найбільш сучасних та ефективних державних інституцій.

Для того аби знову не скотитися у «радянщину» та не вигадувати «власний велосипед», треба звернути увагу на успішний досвід ветеранської політики інших країн, насамперед США. Тим паче, що це наш головний військово-політичний партнер, гарант безпеки № 1 та основний орієнтир в стандартах реформування сектору безпеки і оборони.

Головна перевага ветеранської політики США носить фундаментальний характер: вона є розумно патерналістською і достатньо конкурентною; вона не лише компенсує втрати, понесені особисто ветераном та його сім'єю, але й відкриває людям нові життєві можливості, які раніше для них не існували, або не були відомі; якщо служба в американській армії є школою свідомого громадянства, патріотизму та особистого зростання, то Міністерство у справах ветеранів є тією інституцією яка допомагає покращувати набуті компетенції, сприяє їх трансферу у цивільну сферу, мотивує на успіх в таких підсистемах суспільного життя як праця, підприємництво, сім'я, допомога іншим, громадянська активність, держуправління тощо.

**Такий підхід якнайкраще ілюструє тезу – не людина для держави, а Держава для Людини!
Саме цього завжди бракувало в Україні!**

ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ
ВІЛЬНІ ТА ВІРНІ

РОЗДІЛ II

ВЕТЕРАНСЬКА ПОЛІТИКА В США І В УКРАЇНІ: СИСТЕМНІ ВІДМІННОСТІ

ВЕТЕРАНСЬКА ПОЛІТИКА У США

Ветеранська політика у США, як і в новітній історії України, формувалася у кілька основних етапів, які були шоковими для держави і суспільства та вимагали дієвих рішень. Першим етапом стала участь США у Першій світовій війні, яка породила біля 4 млн ветеранів та перші окремі «базові» соціальні гарантії, які не були стандартизованими, стабільними і загальнопоширеними через Велику економічну депресію. Власне цей повоєнний період вважається часом створення Міністерства у справах ветеранів США – 1930 року Конгрес США уповноважив президента «консолідувати та координувати діяльність уряду, яка стосується ветеранів війни».

ДРУГА СВІТОВА ВІЙНА

Наступним етапом стала Друга світова війна, за результатами якої з'явилося вже майже 12 млн ветеранів і розуміння того, що ветеранська політика має передбачати не лише заходи монетарного і медичного характеру, але й ширший інструментарій сприяння для повноцінної інтеграції ветеранів у суспільство. Так, американські ветерани отримали змогу скористатися недорогими іпотечними позиками, фінансовою допомогою на отримання освіти, підвищення кваліфікації тощо.

ВІЙНИ В КОРЕЇ, В`ЕТНАМІ, ІРАКУ ТА АФГАНІСТАНІ

Третім етапом стали війни в Кореї, В`єтнамі, Іраку та Афганістані, які збільшили кількість ветеранів до 19 млн осіб та принесли нове розуміння тих проблем, із якими зіштовхуються колишні солдати у цивільному житті. Зокрема, останні дві війни позначилися більшою кількістю поранених та скалічених, які потребують реабілітації та протезування, а також зростанням потреб у допомозі, пов'язаній із подоланням наслідків ПТСР, черепно-мозкових травм, депресій, розладів соціальної поведінки та кризових психологічних станів. Так, реальністю сучасної ветеранської політики став розвиток інфраструктури реабілітації і протезування, формування сучасних методів психологічного відновлення, підтримка ветеранського підприємництва та активна політика щодо жінок-ветеранів.

На сьогодні політика США у сфері захисту ветеранів є своєрідним еталоном та джерелом успішного досвіду для інших країн.

Завдяки тривалій історії, багатомільйонній і різноманітній аудиторії осіб, яким адресовано спеціалізовані заходи підтримки, а також завдяки постійним вдосконаленням уявлень, методів, технологій та інструментів ветеранської політики, на сьогодні політика США у сфері захисту ветеранів є своєрідним еталоном та джерелом успішного досвіду для інших країн. Вона є осередком постійних новацій, демонструє високий рівень адаптивності та проєктивності, є максимально повною і комплексною, охоплює увесь період та усі основні аспекти життя ветерана.

Ветеранська політика в США є важливим мотиватором до військової служби та логічним продовженням зусиль держави щодо підтримки та змістовного наповнення високого суспільного престижу військової справи. Кожен американський військовослужбовець може бути впевнений, що після звільнення із служби допомога, опіка і підтримка будуть супроводжувати його впродовж життя, у різних життєвих ситуаціях, будуть адаптовані до його персональних потреб та будуть поширені на членів його сім'ї.

Головним державним органом виконавчої влади США, який в межах своєї компетенції спільно з Міністерством оборони та Міністерством охорони здоров'я та соціального забезпечення США, здійснює діяльність у сфері забезпечення та захисту ветеранів військової служби, членів їх родин та осіб, що перебувають на їх утриманні (у тому числі загиблих військовослужбовців) є Міністерство у справах ветеранів військової служби США (Department of Veterans Affairs). Мінветеранів США є другим за чисельністю персоналу у системі федерального уряду США, має 370 тисяч співробітників та обслуговує 19-ти мільйонну аудиторію осіб. У Центральному апараті Міністерства працює до 2% загальної кількості співробітників, решта зосереджена в регіональних органах, які представлені в кожному штаті.

Послуги Міністерства охоплюють не лише медичне обслуговування через найбільшу в країні інтегровану лікарняну систему, але й пенсії по інвалідності та смерті, допомогу в освіті, підтримку працевлаштування та страхування життя. Також ветеранам надається перевага на державних посадах на федеральному рівні та рівнях штатів. Крім того, колишні солдати мають право на різні пільги на місцевому та державному рівнях, зокрема звільнення від податків. У сукупності всі ці програми, пільги та прерогативи складають так звану «державу добробуту ветеранів», пропонуючи набір можливостей, які доступні виключно ветеранам та їхнім родинам.

СТРУКТУРА МІНІСТЕРСТВА У СПРАВАХ ВЕТЕРАНІВ США

Управління охорони здоров'я ветеранів (The Veterans Health Administration). Управління охорони здоров'я ветеранів є однією з найбільш інтегрованих систем охорони здоров'я Сполучених Штатів, що складається з 171 медичного центру, понад 1400 амбулаторних клінік на базі громад, центрів громадського життя, ветеранських центрів і будинків. Разом ці заклади охорони здоров'я та понад 53 000 незалежних ліцензованих медичних працівників, які працюють у них, надають допомогу понад 9,1 мільйонам ветеранів щороку. Медичні центри VA надають широкий спектр послуг, включаючи традиційні медичні послуги, такі як хірургія, реанімація, психічне здоров'я, ортопедія, фармація, радіологія та фізіотерапія. Крім того, більшість медичних центрів пропонують додаткові медичні та хірургічні спеціальні послуги, включаючи аудіологію та логопедію, дерматологію, стоматологію, геріатрію, неврологію, онкологію, педіатрію, протезування, урологію та лікування зору. Деякі медичні центри також пропонують розширені послуги, такі як трансплантація органів і пластична хірургія.

Управління пільг ветеранам (The Veterans Benefit Administration). Управління пільг ветеранам відповідає за первинну реєстрацію ветеранів, визначення відповідності вимогам і адміністрування п'яти основних напрямків немедичних пільг:

- Гарантія житлового кредиту
- Страхування
- Професійна реабілітація та працевлаштування
- Освіта
- Компенсації та пенсії

Адміністрація національного кладовища (The National Cemetery Administration). Адміністрація національного кладовища забезпечує ветеранів місцями останнього спочинку на території національних меморіальних комплексів, чим вшановує їхнє служіння та жертву нації. Адміністрація обслуговує 4,11 мільйона могил та 689 646 додаткових поховань: 339 796 доступних могил для останків у гробах, 164 466 у наземних могилах для кремованих останків та 185 384 колумбарних ніш для кремованих останків.

Адміністрація керує 155 національними кладовищами, з яких 87 відкриті для всіх поховань, а 22 відкриті лише для поховань кремованих останків. Крім національних

кладовищ. Американська комісія з пам'ятників битв підтримує 26 американських кладовищ і пам'ятників за межами Сполучених Штатів.

Апеляційна рада ветеранів (Board of Veterans' Appeals). Апеляційна рада ветеранів — адміністративний трибунал Міністерства у справах ветеранів, який розглядає рішення, прийняті регіональними офісами міністерства за претензіями ветеранів на пільги.

Офіс генерального інспектора (Office of Inspector General). Офіс генерального інспектора проводить незалежні аудити, розслідування та інспекції для підвищення ефективності, підзвітності та результативності у міністерстві, а також для запобігання та виявлення шахрайства, марнотратства та зловживань.

Офіс головного юрисконсульта (Office of General Counsel). Офіс головного юрисконсульта надає юридичні консультації та представництво в міністерстві, зокрема з питань, пов'язаних із пільгами для ветеранів, охороною здоров'я та іншими юридичними питаннями.

У структурі Міністерства діють також апарати заступників та помічників міністра з питань: фінансів і планування, інформаційних ресурсів та менеджменту, кадрової політики та адміністративних питань, зв'язків з ветеранами, координації соціальних програм, закупівель та споруджень, зв'язків з Конгресом та громадськістю, а також низка інших адміністративних підрозділів, які сприяють рішенню питань забезпечення ветеранів військової служби, у тому числі: бюджетно-фінансова служба, матеріально-технічна та логістична, по зв'язкам з бізнесовими структурами, розгляду скарг та заяв тощо.

НАПРЯМИ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ПРОГРАМИ МІНІСТЕРСТВА ВЕТЕРАНІВ США

ОХОРОНА ЗДОРОВ'Я.

Першочергову увагу Міністерства ветеранів США зосереджено на наданні комплексних медичних послуг для ветеранів, які охоплюють:

- Лікарняні, амбулаторні, медичні, стоматологічні, аптечні та протезні послуги;
- Догляд вдома, у будинках для людей похилого віку та у громаді;
- Лікування сексуальної травми у військових (MST);
- Консультування щодо адаптації;
- Програми для ветеранів, які не мають де жити;
- Лікування алкогольної та наркотичної залежності;
- Медичне обстеження розладів, пов'язаних із війною в Перській затоці або екологічною небезпекою;
- Спеціалізоване медичне обслуговування жінок-ветеранів.

Також ветеранам, які отримали поранення або інвалідність, надається широкий спектр послуг щодо протезування, реабілітації та довгострокового догляду. Для того, аби розширити доступ до послуг охорони здоров'я для ветеранів у сільській місцевості чи у віддалених районах, активно розвиваються технології теле-медицини.

Основною програмою Міністерства ветеранів у системі охорони здоров'я є Програма медичної допомоги ветеранам у спільноті (the Veterans Community Care Program (VCCP)), яка була створена як частина Закону про Мінветеранів від 2018 року.

VCCP спрямовано на спрощення та покращення доступу ветеранів до медичних послуг, шляхом об'єднання та розширення існуючих програм медичної допомоги в спільноті, включаючи попередню Програму вибору ветеранів (VCP). VCCP реалізувала кілька реформ для покращення можливостей ветеранів в отриманні допомоги від невійськових провайдерів медичної допомоги.

Ключові особливості Програми медичної допомоги ветеранам

у спільноті включають: **Об'єднання програм медичної допомоги в спільноті:** VCCP об'єднала кілька існуючих програм медичної допомоги в спільноті, включаючи Програму вибору ветеранів (VCP), для створення більш згуртованої та спрощеної системи доступу до медичних послуг.

Розширення критеріїв відбору: VCCP розширила критерії відбору для ветеранів, щоб отримати більш гнучкий доступ до послуг медичної допомоги. Хоча конкретні вимоги щодо відбору варіюються залежно від індивідуальних обставин, програма дозволяє ветеранам отримувати допомогу від невійськових провайдерів медичної допомоги, якщо вони стикаються з довгими строками очікування на прийом в міністерство, проживають на значній відстані від медичного закладу, або потребують послуг, які не доступні в системі медичної допомоги Мінветеранів.

Нові стандарти доступу: VCCP встановила нові стандарти доступу, щоб забезпечити якомога повний і своєчасний доступ ветеранів до медичної допомоги. Ці стандарти встановлюють конкретні строкові та географічні критерії доступу, за якими ветерани мають забезпечуватися послугами медичної допомоги.

Спрощена процедура направлення та авторизації:

VCCP впровадила спрощену процедуру направлення та авторизації, щоб полегшити ветеранам та провайдерам медичної допомоги доступ до послуг медичної допомоги. Ця процедура включає стандартизовані процедури для визначення відбору, видачі направлень та авторизації послуг, що зменшує бюрократичні бар'єри та покращує ефективність допомоги.

Покращена мережа провайдерів: VCCP розширила та покращила мережу невійськових провайдерів медичної допомоги, які беруть участь у програмі, щоб забезпечити ветеранам доступ до широкого спектру медичних послуг у їхніх спільнотах. Міністерство працює над укладанням контрактів з високоякісними провайдерами та підтримує партнерство з організаціями здоров'я спільноти, щоб задовольнити різноманітні потреби ветеранів у медичній допомозі.

Координація та інтеграція догляду: VCCP поліпшує координацію та інтеграцію догляду між міністерством та невійськовими провайдерами медичної допомоги, щоб забезпечити неперервність догляду для ветеранів. Міністерство сприяє співпраці між різними провайдерами для полегшення переходу між різноманітними послугами медичної допомоги.

ПСИХІЧНЕ ЗДОРОВ'Я ТА ЗАПОБІГАННЯ САМОГУБСТВОМ.

Мінветеранів надає широкий спектр послуг з психічного здоров'я ветеранам бойових дій, включаючи оцінку, діагностику та лікування психічних захворювань, таких як ПТСР, депресія, тривожність, розлади у зв'язку із споживанням небезпечних речовин та травматичні ушкодження мозку (ТУМ). Послуги включають індивідуальну терапію, групову терапію, медикаментозну допомогу та спеціалізовані програми лікування. Окремим напрямом діяльності є запобігання самогубствам через інформаційно-просвітницьку роботу, навчання, втручання в кризові ситуації та підтримку для ветеранів групи ризику та їхніх родин.

Серед спеціалізованих програм слід зазначити наступні:

Ветеранська телефонна лінія кризової допомоги (VCL): ветеранська телефонна лінія кризової допомоги є конфіденційною безкоштовною гарячою лінією, яка надає негайну кризову допомогу та підтримку ветеранам, військовослужбовцям та їх родинам у періоди емоційного стресу, думок про самогубство або інших психічних криз.

Служба реадaptaції (Ветеранські центри): ветеранські центри — це центри консультування на базі ветеранських спільнот, які пропонують широкий спектр послуг з психічного здоров'я ветеранам бойових дій та їх сім'ям. Ці послуги включають індивідуальні та групові консультації, консультації для шлюбних пар та сімей, консультації з питань підтримки в скорботі, оцінку і направлення на лікування від зловживання небезпечними речовинами та долучення до ресурсів Мінветеранів та спільноти.

КОМПЕНСАЦІЯ ІНВАЛІДАМ ВІЙНИ ТА ПЕНСІЯ.

Програми лікування ПТСР: Мінветеранів пропонує спеціалізовані програми лікування для ветеранів з ПТСР, включаючи програми когнітивно-поведінкової терапії (КПТ), терапії продовженого впливу (ПВ) та емоційного розслаблення (EMDR). Ці програми спрямовані на допомогу ветеранам подолати симптоми ПТСР і покращити їхню якість життя.

Спеціальна щомісячна компенсація (SMC): спеціальна щомісячна компенсація доступна ветеранам з важкими інвалідностями або комбінаціями інвалідностей, такими як втрата або нефункціональність кінцівок, сліпота, глухота і потреба в допомозі та догляді. SMC надає додаткову фінансову допомогу ветеранам із особливо складними інвалідностями або умовами життя.

Компенсація за залежність і відшкодування (DIC): компенсація за залежність і відшкодування — це безподаткова грошова допомога, яку отримують члени сім'ї ветеранів, які померли внаслідок інвалідності, пов'язаної з військовою службою або померли під час служби чи внаслідок травми, пов'язаної зі службою. DIC надає фінансову підтримку вдовам, дітям і залежним батькам померлих ветеранів.

Цивільна програма охорони здоров'я та медицини Департаменту у справах ветеранів (CHAMPVA): CHAMPVA забезпечує відшкодування більшості медичних витрат для подружжя та дітей ветеранів, які мають право на DIC.

Індивідуальна непрацездатність (IU): виплата за індивідуальну непрацездатність забезпечує компенсацію за рівнем 100% інвалідності ветеранам, які не можуть здобути або зберігати заробітну плату внаслідок інвалідності, пов'язаної зі службою. Ветерани можуть бути визнані інвалідами з індивідуальною непрацездатністю, якщо їхні службові інвалідності не дозволяють їм працювати.

Тимчасовий рейтинг інвалідності: Міністерство може призначити тимчасовий рейтинг інвалідності ветеранам, які проходять медичне лікування або реабілітацію через інвалідності, пов'язані зі службою, що тимчасово впливають на їхню працездатність. Тимчасовий рейтинг інвалідності забезпечує ветеранам компенсацію під час періодів відновлення або лікування.

НАВЧАННЯ.

GI Bill був прийнятий у 1944 році як Закон про реабілітацію військовослужбовців і який мав на меті допомогти ветеранам, які повернулися із Другої світової війни адаптуватися до цивільного життя, надаючи їм можливість для отримання освіти та професійної підготовки. Цей закон містить декілька освітніх програм, які надає Міністерство ветеранів США для ветеранів, військовослужбовців та їх утриманців. Ці програми допомагають особам, які мають право здобути вищу освіту, професійну підготовку та інші освітні можливості.

Із часом, GI Bill вдосконалювався та доповнювався іншими законодавчими актами, такими як:

Post-9/11 GI Bill — одна з найновіших версій законопроекту GI, що передбачає пільги на освіту для ветеранів, які служили на дійсній службі після 10 вересня 2001 року.

Монтгомері GI Білл (MGI B) — це був оригінальний GI Білл, прийнятий у 1984 році, який передбачав освітні пільги ветеранам, які служили принаймні два роки на дійсній службі. Існує дві версії: MGI B-Active Duty та MGI B-Selected Reserve. Програма Монтгомері GI Bill пропонує ветеранам, які перебували на активній службі та сплачували внесок у програму фінансову підтримку протягом до 36 місяців навчання або підготовки.

Освітня допомога постраждалим і утриманцям (DEA): ця програма надає можливості для навчання відповідним особам, яких утримують ветерани, що стали остаточно та повністю непрацездатними через стан, пов'язаний зі службою або померли під час виконання обов'язків або внаслідок служби, що визначається як пов'язаний стан.

Пільги GI Bill зазвичай охоплюють навчання та плату, що безпосередньо пов'язана з освітою чи навчанням. Відповідно до законопроекту про житло після теракту 11 вересня (9/11), ветерани та військовослужбовці, які мають право, можуть отримувати щомісячну допомогу на житло (MHA) залежно від місця розташування навчального закладу. Законопроект GI також може передбачати стипендію, яка допоможе покрити витрати на книги, приладдя та обладнання, необхідні для навчання. Програми GI Bill адмініструються Мінветеранів, яке обробляє заявки, визначає відповідність вимогам і

здійснює виплати безпосередньо навчальному закладу або особі. Загалом програми GI Bill мають важливе значення для ветеранів та членів їхніх сімей у здобутті освіти та професійної підготовки, сприяючи їх переходу від військової служби до цивільного життя та покращуючи їхні кар'єрні перспективи.

Також слід відзначити наступні програми:

Програма допомоги ветеранам у навчанні (VEAP):

VEAP — це програма для ветеранів, які вступили на активну службу між 1 січня 1977 року та 30 червня 1985 року та сплачували внесок на рахунок VEAP. Ветерани можуть використовувати пільги VEAP для різних освітніх цілей, включаючи програми здобуття освітнього ступеня, професійну підготовку та сертифіковані курси.

Допомога ветеранам у покритті витрат на навчання (Tuition Assistance Top-Up) — програма, яка дозволяє ветеранам використовувати свої пільги GI Bill для доповнення пільг з оплати навчання, отриманих від Міністерства оборони. Ветерани можуть використовувати цю програму для покриття залишкових витрат на оплату навчання та внески.

Програма «Yellow Ribbon» є частиною Post-9/11 GI Bill та допомагає ветеранам оплачувати навчання в приватних навчальних закладах, де вартість навчання та внесків може бути вищою. Участь університетів у програмі «Yellow Ribbon» полягає в укладенні угод з Міністерством ветеранів, щоб сприяти компенсації частини навчальних витрат ветеранів, які перевищують максимальну річну виплату навчальних витрат від Міністерства ветеранів.

Програма допомоги резервістам в освіті (REAP) надає щомісячну допомогу для компенсації витрат на освіту для резервістів і членів Національної гвардії, які відповідають вимогам і яких призвали на службу.

Національна програма виклику до служби (National Call to Service Program) пропонує освітню допомогу особам, які пройшли період служби у окремих родах збройних сил, або як члени програми AmeriCorps або Peace Corps. Її учасники можуть отримувати або грошовий бонус, або освітні пільги, залежно від специфіки служби.

ДОПОМОГА ПРИ ПРАЦЕВЛАШТУВАННІ ТА ПЕРЕХІДНОМУ ПЕРІОДІ.

Професійна реабілітація та працевлаштування (VR&E) допомагає ветеранам з обмеженими можливостями, пов'язаними зі службою, у підготовці, отриманні та підтримці відповідної роботи. Послуги, що надаються через VR&E, включають кар'єрну консультацію, освіту та навчання, допомогу в працевлаштуванні та підтримку для самозайнятості. Спочатку VA проводить ретельну оцінку, щоб допомогти ветерану визначити потенційні кар'єрні шляхи. Після цього оцінювання VetSuccess пропонує професійне консультування, підтримку в пошуку роботи та послуги додаткової освіти та навчання. Крім того, переваги кар'єрного консультування в рамках VetSuccess доступні особам, які нещодавно звільнилися з армії або користуються освітніми пільгами, навіть без інвалідності, пов'язаної зі службою.

Програма переходу до цивільного життя (TAP) — це спільний проект Міністерства ветеранів США, Міністерства оборони та Міністерства праці, який допомагає військовослужбовцям, включаючи ветеранів війни, готуватися до цивільного працевлаштування. TAP надає інформацію, ресурси та семінари з написання резюме, стратегій пошуку роботи, навичок співбесіди та інших аспектів пошуку роботи.

Служба зайнятості ветеранів (VETS) є частиною Міністерства праці, пропонує допомогу у працевлаштуванні та послуги з працевлаштування ветеранам, включаючи допомогу із пошуком роботи, кар'єрне консультування, оцінку навичок і направлення на програми професійної підготовки та стажування. VETS також відповідає за проведення семінарів Transition Assistance Program (TAP) разом з Міністерством ветеранів та Міністерством оборони.

Hire Heroes USA — це неприбуткова організація, яка надає безкоштовну допомогу у працевлаштуванні військовослужбовцям, ветеранам та дружинам військовослужбовців. Їхні послуги включають допомогу у написанні резюме, тренування до співбесід, кар'єрне консультування, підтримку у пошуку роботи, пошук оголошень з роботою у ветеранському середовищі.

Центр зайнятості для ветеранів (VEC) — це он-лайн-ресурс Міністерства ветеранів та Міністерства праці, який зводить ветеранів, військовослужбовців, які переходять у цивільне життя, та їхніх дружин з існуючими можливостями зайнятості, інструментами пошуку роботи, кар'єрним консультуванням та іншими ресурсами, пов'язаними з працевлаштуванням. VEC має пошуковик роботи, конструктор резюме, перекладач військових навичок на мову цивільних професій та інформацію про переваги при наймі ветеранів в урядових структурах.

Міністерство ветеранів США разом із іншими міністерствами реалізують спеціалізовані програми підприємництва для допомоги ветеранам у створенні та розвитку власного бізнесу. Ці програми включають програму **Boots to Business**, яка надає навчальні курси та ресурси для підприємців-початківців серед військовослужбовців, і програму **Військові бізнес-центри (VBOC)**, яка пропонує підприємницькі консультації, менторство та допомогу у плануванні бізнесу та фінансуванні.

Особливо слід зазначити, що американські ветерани отримують першочерговий пріоритет при прийнятті на державну службу.

ГАРАНТІЇ ТА КРЕДИТИ НА ЖИТЛО.

Кредити на придбання житла за гарантією Міністерства. Кредити на придбання за гарантією міністерства, також відомі як кредити на придбання з гарантією, призначені для допомоги ветеранам у придбанні житла за вигідними умовами. Ці кредити надаються приватними кредиторами, такими як банки та іпотечні компанії, але гарантуються Міністерством ветеранів, що означає, що Міністерство відшкодує кредитору частину суми кредиту у разі неплатоспроможності позичальника. Кредити на придбання за гарантією зазвичай не вимагають авансу або приватного іпотечного страхування (PMI), що робить їх привабливою опцією для працездатних ветеранів.

Кредит для пониження відсоткової ставки за рефінансуванням (IRRRL). Також відомий як кредит для рефінансування за спрощеною процедурою, є програмою рефінансування, яка дозволяє ветеранам з наявними кредитами переоформити свої іпотеки, щоб отримати більш низьку відсоткову ставку та зменшити щомісячні

виплати за іпотеку. IRRRL часто називають «оптимізованим» рефінансуванням, оскільки воно зазвичай вимагає менше паперів і документів порівняно з традиційним рефінансуванням. Це тому, що Мінветеранів вже має інформацію про початкові позики. IRRRL не вимагає нової оцінки або пакета кредитного аналізу, що робить процес спрощеним і менш обтяжливим для ветеранів.

Кредит для виведення грошей через рефінансування.

Кредит для виведення грошей через рефінансування дозволяє ветеранам з існуючими кредитами переоформити свої іпотеки та отримати гроші з капіталу своїх будинків. Ця програма може бути використана для погашення боргів, фінансування покращень в будинку або покриття інших витрат. Кредит для виведення грошей через рефінансування зазвичай пропонує нижчі відсоткові ставки порівняно з іншими видами кредитів, що робить його вигідною опцією для ветеранів, які хочуть використовувати свій іпотечний капітал.

Програма прямих кредитів для корінних американських народів (NADL). Програма NADL надає прямі іпотечні кредити працездатним ветеранам-представникам корінних народів, племенам корінних американців або особам із корінних гавайських народів для придбання, будівництва або покращення житлових приміщень на Федеральних землях. Ця програма спрямована на збільшення можливостей для ветеранів-корінних американців та сприяння економічному розвитку громад корінних американських народів. Подібно до позик із гарантією Міністерства ветеранів, у програмі NADL немає максимальної суми позики, але вона має обмеження на гарантію позики. Міністерство гарантує до 30% суми кредиту, що допомагає кредиторам пропонувати вигідні умови позичальникам. Однією із значних переваг програми NADL є те, що вона не потребує початкового внеску чи страхування іпотеки, що робить її більш доступною для ветеранів корінних американців, які можуть мати обмежені фінансові ресурси. На відміну від інших програм кредитування житла, які включають приватних кредиторів, програма NADL передбачає пряме кредитування з боку Міністерства, яке безпосередньо створює та обслуговує позики NADL.

Також ветерани мають право на отримання **субсидії на спеціальну адаптацію житла** відповідно до потреб, які надаються ветеранам із обмеженими можливостями.

ДОПОМОГА БЕЗДОМНИМ ВЕТЕРАНАМ.

Окремо слід наголосити на зусиллях щодо допомоги ветеранам, які через різні життєві обставини стають безхатьками. Навіть в таких умовах, коли людина опиняється на межі повної маргіналізації і втрати соціального статусу – держава не відвертається від неї, не кидає напризволяще, а намагається реінтегрувати в суспільство. Так Мінветеранів здійснює низку програм в рамках своєї Ініціативи для бездомних ветеранів (HVI), включаючи допомогу, тимчасове житло та постійне допоміжне житло (PSH).

Охорона здоров'я для бездомних ветеранів (HCHV).

Ця програма пропонує бездомним ветеранам допомогу, медичне лікування, ведення справ і реабілітацію, щоб допомогти їм відновити стабільність і реінтегруватися у суспільство.

Програма грантів і добових (GPD). Ця програма надає фінансування громадським організаціям, які пропонують тимчасове житло та послуги з підтримки бездомним ветеранам.

Програма Служби підтримки сімей ветеранів (SSVF).

Ця програма надає гранти організаціям, які допомагають малозабезпеченим сім'ям ветеранів, які є бездомними або ризикують стати бездомними. Послуги включають ведення справ, фінансове планування та тимчасову фінансову допомогу на задоволення житлових потреб.

Програма HUD-VASH (Veterans Affairs Supportive Housing). Це спільна програма Мінветеранів та Міністерства житлового будівництва та міського розвитку (HUD) в рамках якої надаються ваучери на допомогу в оренді (Мінбудівництва) і допоміжні послуги (Мінветеранів), щоб допомогти бездомним ветеранам та їхнім родинам знайти та підтримувати стабільне житло.

Також Мінветеранів надає всебічну підтримку некомерційним та громадським організаціям, які зосереджені на вирішенні питання безпритульності ветеранів через реалізацію власних проєктів. Це насамперед такі організації як «Армія порятунку», «Ветерани мають значення», «Від мечів до орала» та «Операція Homefront».

Організації правової допомоги та правозахисні групи також надають юридичні послуги pro bono бездомним ветеранам, допомагаючи їм вирішити юридичні проблеми, які можуть бути перешкодою для отримання стабільного житла або отримання пільг.

Органи місцевого самоврядування активно співпрацюють із федеральними агентствами та некомерційними організаціями, щоб вирішити проблему бездомності ветеранів у своїх громадах. Вони можуть надавати фінансування, координувати послуги та розробляти житлові програми для бездомних ветеранів.

СТРАХУВАННЯ ЖИТТЯ.

Програма SGLI (Групове страхування життя військовослужбовців). Програма страхування життя для військовослужбовців Сполучених Штатів, у тому числі членів поточної служби, Національної гвардії та резерву, а також деяких членів Уповноваженого корпусу Національного океанічного та атмосферного управління. SGLI забезпечує недороге групове страхування життя для військовослужбовців, щоб забезпечити фінансовий захист їх сімей у разі їх смерті. Учасники служби автоматично зараховуються до покриття SGLI, якщо вони не відмовляться від нього. Сума покриття наразі становить до 400 000 доларів США, які виплачуються визначеним бенефіціарам у разі смерті застрахованого військовослужбовця. Премії за SGLI автоматично вираховуються із заробітної плати військовослужбовця. Згідно з останніми оновленнями, вартість становить 0,07 долара на місяць за 1000 доларів покриття. Це робить його дуже доступним порівняно з варіантами цивільного страхування життя.

Програма TSGLI (Групове страхування життя військовослужбовців від травматичних ушкоджень) автоматично включено до SGLI та пропонує виплати військовослужбовцям, які зазнали травматичних ушкоджень, що призвели до втрат, таких як ампутації, сліпота або параплегія.

Програма VGLI (Групове страхування життя ветеранів). Програма, яка надає страхування життя ветеранам, які мали SGLI (Групове страхування життя військовослужбовців), коли вони перебували на службі. VGLI дозволяє ветеранам після звільнення з військової служби перетворити своє покриття SGLI на довічне поновлене покриття. Ця програма забезпечує безперервне покриття ветеранів, які інакше можуть втратити страхування життя після звільнення зі служби. Ветерани мають обмежений період (один рік і 120 днів після звільнення), щоб перетворити своє покриття SGLI на VGLI без необхідності надавати докази доброго стану здоров'я.

Після цього періоду ветерани все ще можуть мати право перейти на VGLI, але вони повинні будуть пройти медичне обстеження та відповідати певним стандартам здоров'я.

Програма FSGLI (Страховання життя сім'ї військовослужбовців). Програма, яка надає страхування життя для дружин і дітей військовослужбовців, які мають страхове покриття SGLI. Покриття для дружин доступне в кроках по 10 000 доларів до максимальної суми 100 000 доларів, тоді як покриття залежних дітей надається автоматично безкоштовно.

Програма S-DVI (Страховання ветеранів з обмеженими можливостями служби). Програма страхування життя для ветеранів з обмеженими можливостями служби з можливістю додаткового покриття в разі повної інвалідності.

Програма VMLI (Іпотечне страхування життя ветеранів). Програма, яка надає страховий захист іпотечного житла важкопораненим ветеранам, які отримали спеціальну грантову підтримку від Міністерства ветеранів для допомоги їм у будівництві, реконструкції або придбанні житла. Покриття VMLI допомагає погасити іпотеку у разі смерті ветерана.

ПЕНСІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ.

Пенсія — це звільнена від оподаткування виплата, яка надається ветеранам, які служили під час війни та мають мінімальний дохід або взагалі його не мають, а також віком 65 років або старше, або є постійними та повними інвалідами з причин, які не пов'язані із службовою діяльністю. Ветерани, які є повними інвалідами або прикуті до своїх домівок і отримують пенсію, також можуть мати право на отримання додаткової допомоги та допомоги або пільг у зв'язку з перебуванням удома.

Різновиди пенсій ветеранам в США

Пенсія для ветеранів. Програма пенсій для ветеранів надає щомісячні виплати ветеранам часів війни, які досягли 65 років або які постійно та повністю інвалідні з причин, не пов'язаних із військовою службою, і які мають обмежений дохід. Щоб отримати пільгу, ветеран повинен був служити під час періоду війни та відповідати певним обмеженням доходів та вартості майна, встановленим Міністерством ветеранів.

Пенсія для вдів і сиріт (Пенсія після смерті). Пенсія для вдів і сиріт, також відома як «Пенсія після смерті», надає щомісячні виплати малозабезпеченим вдовам та залежним дітям померлих ветеранів часів війни, які відповідали критеріям Міністерства ветеранів для отримання пенсії. Кандидати повинні відповідати певним обмеженням доходів та вартості майна, щоб отримати цю пенсію.

Допомога і догляд (A&A). Допомога і догляд — це розширена пенсійна програма, доступна ветеранам та вдовам, які потребують допомоги та догляду іншої особи або перебувають удома через постійну інвалідність. Ця пільга надає додаткову фінансову допомогу для покриття витрат на догляд, перебування в спеціальних закладах або догляд за домом.

Пенсія для залежних від помешкання. Пенсія для обмежених у зв'язку із постійним знаходженням у помешканні — це ще одна розширена пенсійна програма, доступна ветеранам та їх вдовам, які значно обмежені у своїй діяльності через постійну інвалідність і прив'я-

заність до власного помешкання. Ця пільга надає додаткову фінансову допомогу для покриття витрат, пов'язаних з перебуванням вдома, де вони отримують необхідний догляд.

Пенсія за Медаль Пошани забезпечує виплати живим одержувачам цієї престижної державної нагороди.

ПРАВОВА ДОПОМОГА ТА АДВОКАЦІЯ.

Акредитовані Міністерством у справах ветеранів представники та адвокати надають безкоштовну юридичну допомогу ветеранам, які шукають пільг та послуг від міністерства.

Також міністерство надає сприяння у діяльності **судів з питань лікування ветеранів**, а також спеціалізованим судам, які надають ветеранам, залученим до системи кримінального правосуддя лікування, підтримку та послуги з реабілітації замість ув'язнення.

Суди для лікування ветеранів (VTC) – це спеціалізовані судові програми, призначені для надання лікування та підтримки ветеранам, які залучені до системи кримінального правосуддя, особливо тим, хто може мати проблеми з психічним здоров'ям, розладами вживання психоактивних речовин або іншими проблемами, пов'язаними з їх військовою службою. Ці суди діють як частина ширшої моделі спеціалізованих судів, як-от суди з питань наркотиків або психіатричних судів, але спеціально пристосовані до потреб ветеранів.

Основна мета VTC – зв'язати ветеранів із послугами лікування та реабілітації, а не зосереджуватися виключно на каральних заходах. Лікування може включати консультування з питань психічного здоров'я, лікування від зловживання психоактивними речовинами, терапію травм, професійне навчання, допомогу з житлом та доступ до пільг Мінветеранів. Успішне завершення програми VTC може призвести до зменшення звинувачень або вироків, зняття звинувачень або уникнення ув'язнення, залежно від юрисдикції та обставин справи. Загалом, суди у справах ветеранів мають на меті сприяти реабілітації, зменшити рецидив злочинів і покращити загальний добробут ветеранів, які мають проблеми

із законом. Вони визнають унікальні проблеми, з якими стикаються ветерани, і прагнуть вирішити ці проблеми за допомогою підтримуючого та терапевтичного судового підходу.

ПІДТРИМКА ГРОМАДИ ТА РОЗ'ЯСНЕННЯ

Одним із напрямів ветеранської політики є забезпечення функціонування Ветеранських центрів та пересувних пунктів, що надають конфіденційні консультації, послуги з роз'яснення та реабілітації для ветеранів бойових дій та членів їх родин. Останнім часом посилюється робота Міністерства щодо залучення до партнерства громадських організацій, некомерційних фондів та підприємств, які займаються інформаційно-просвітницькою роботою, досліджують нагальні проблеми ветеранів та членів їх сімей, допомагають ветеранам якомога більше дізнатися про ресурси і можливості ветеранської політики.

ГЕРОЇЗАЦІЯ, УВІЧНЕННЯ ПАМ'ЯТІ ТА ПОХОВАННЯ.

Діяльність щодо поховання ветеранів є важливою частиною державної політики щодо героїзації та увічнення пам'яті американських військовослужбовців.

Міністерство ветеранів може поставити надгробки з написами або маркери на будь-якому кладовищі на честь померлого ветерана.

Міністерство ветеранів пропонує допомогу на поховання, щоб частково відшкодувати витрати на поховання та поховання для певних категорій ветеранів.

Міністерство ветеранів забезпечує військові траурні почесті і почесну варту, а також стрілецький салют, драпірування труни ветерана американським прапором і церемонію складання прапора, що символізує вдячність за службу нації.

Ветерани мають право бути похованими на національних кладовищах Вірджинії, де вони отримують місце останнього спочинку серед ветеранів з почесними та повагою. Подружжя і утриманці ветеранів також можуть отримувати певні пільги при похованні.

ОГЛЯД ВЕТЕРАНСЬКОГО ЗАКОНОДАВСТВА США

Перелік основних федеральних нормативно-правових актів, які регулюють питання ветеранської політики в США:

1940-ві

- (1944 р.) Закон про реабілітацію військовослужбовців (широко відомий як законопроект про GI): цей знаковий закон мав на меті надати комплексні переваги ветеранам Другої світової війни, включаючи освіту та навчання, компенсацію по безробіттю та позики на будинки, ферми та бізнес. Це допомогло мільйонам ветеранів перейти до цивільного життя після війни та сприяло економічному зростанню нації.

1950-ті

- (1952 р.) Закон про допомогу ветеранам (широко відомий як законопроект про корейську війну): Цей закон розширював пільги для ветеранів корейської війни та надавав допомогу в освіті, навчанні та отриманні житла. Його метою було підтримати ветеранів у переході до цивільного життя та сприяти їх економічній стабільності.
- (1959 р.) Закон про пенсію ветеранам: цей закон розширив компенсації та пенсійні виплати для ветеранів з обмеженими можливостями, пов'язаними зі службою. Він встановив систему компенсації втрати працездатності, яка надає фінансову підтримку ветеранам, які отримали поранення або захворювання, пов'язані з їхньою військовою службою.

1970-ті

- (1971 р.) Закон про іпотечне страхування життя ветеранів: цей закон запровадив програму іпотечного страхування життя ветеранів (VMLI), яка забезпечує іпотечне страхування життя ветеранів-інвалідів. Його метою є допомога ветеранам із обмеженими можливостями в отриманні іпотечного захисту для забезпечення фінансової безпеки їхніх сімей.
- (1977 р.) Програма допомоги ветеранам в освіті (VEAP): створена як наступник законопроекту GI, VEAP надавала освітні пільги військовослужбовцям, які робили внески до фонду, перебуваючи на дійсній службі. Це дозволило військовослужбовцям накопичувати внески зі своєї зарплати для фінансування своєї освіти після звільнення з армії.

1980-ті

- (1984 р.) Монтгомері Г. І. Білль: цей законопроект розширив освітні пільги для ветеранів, які служили на дійсній службі та робили внески до освітнього фонду. Він надавав фінансову допомогу для здобуття вищої освіти, професійного навчання та інших навчальних занять, допомагаючи ветеранам досягати своїх академічних і кар'єрних цілей.

1990-ті

- (1992 р.) Закон про охорону здоров'я ветеранів: цей закон мав на меті покращити та розширити медичні послуги для ветеранів шляхом створення Адміністрації охорони здоров'я ветеранів для нагляду за наданням медичної допомоги ветеранам, які мають на це право. Він розширив доступ до медичної допомоги та послуг для ветеранів і встановив стандарти якості та ефективності в системі охорони здоров'я.
- (1994 р.) Закон про працевлаштування та право на повторне працевлаштування у військовій формі (USERRA): USERRA захищає право військовослужбовців і ветеранів на цивільну роботу. Він гарантує, що військовослужбовці не будуть у несприятливих умовах у своїй цивільній кар'єрі через військову службу, і забезпечує захист їхніх прав на повторне працевлаштування після виконання військового обов'язку.
- (1998 р.) Закон про можливості працевлаштування ветеранів: цей акт спрямований на розширення можливостей працевлаштування ветеранів у федеральному уряді. Він встановив спеціальні преференції під час найму та стимулах для найму та утримання ветеранів на федеральних цивільних посадах, сприяючи їхньому успішному переходу на цивільну роботу і державну службу.

2000-ні

- (2003 р.) Закон про пільги ветеранам: цей закон спрямований на покращення пільг і послуг для ветеранів та їхніх родин. Він включав положення про збільшення розмірів компенсації за втратою працездатності та пенсій, розширення послуг охорони здоров'я та покращення доступу до програм освіти та професійної підготовки для ветеранів.
- (2004 р.) Закон про покращення пільг для ветеранів: цей акт спрямований на покращення та розширення пільг і послуг, доступних для ветеранів та їхніх родин. Він включав положення про збільшення компенсацій за втрату працездатності, пенсійні виплати, допомогу в освіті та медичні послуги для ветеранів.

- (2006 р.) Закон про покращення житла та пільг для ветеранів: цей закон мав на меті покращити житло та пільги для ветеранів та їхніх родин. Він включав положення про збільшення гарантій кредитів на житло, програми допомоги на житло та підтримку бездомних ветеранів.
- (2008 р.) Закон про освітню допомогу ветеранам після 9/11 (широко відомий як Законопроект GI після 9/11): цей комплексний законопроект передбачав посилені освітні переваги для ветеранів, які служили після 11 вересня 2001 року. Він включав положення про допомогу в оплаті навчання, субсидії на житло та стипендії на книги та приладдя, допомога ветеранам у здобутті вищої освіти та професійної підготовки.

2010-ті

- (2010 р.) Закон про пільги ветеранам: цей закон спрямований на покращення та розширення пільг і послуг, доступних для ветеранів та їхніх родин. Він включав положення про збільшення ставок компенсації за втратою працездатності, розширення освітніх програм та покращення медичних послуг для ветеранів.
- (2013 р.) Закон про коригування вартості життя для компенсацій ветеранам: цей закон дозволив щорічне коригування вартості життя (COLA) для компенсації ветеранам у зв'язку з непрацездатністю та виплат утриманців і відшкодування (DIC). Це гарантувало, що ці пільги не відставали від інфляції та забезпечували фінансову стабільність для ветеранів-інвалідів та їхніх годувальників.
- (2014 р.) Закон про доступ, вибір і підзвітність ветеранів: цей закон мав на меті покращити доступ ветеранів до медичної допомоги шляхом розширення можливостей отримання медичної допомоги поза системою Мінветеранів. Він збільшив фінансування медичних закладів Вірджинії, розширив заходи підзвітності та розширив доступ до медичних послуг для ветеранів.
- (2014 р.) Закон про доступ ветеранів до медичної допомоги через вибір, підзвітність і прозорість: цей закон спрямований на вирішення проблем тривалого очікування та доступу до системи охорони здоров'я. Він надав ветеранам можливість отримувати допомогу від постачальників послуг, які не належать до Міністерства у справах ветеранів, якщо вони довго чекали або жили далеко від закладів міністерства.

- (2014 р.) Комплексний закон про відновлення охорони здоров'я та пільг для ветеранів і військової пенсії: цей комплексний законопроект спрямований на покращення медичної допомоги та пільг для ветеранів та їхніх родин. Він включав положення щодо розширення медичних послуг Міністерства у справах ветеранів, покращення програм охорони психічного здоров'я та запобігання самогубствам, а також покращення доступу до освіти та можливостей професійної підготовки.
- (2017 р.) Закон про покращення та модернізацію апеляцій ветеранів: цей закон було розроблено з метою перегляду апеляційного процесу щодо претензій на допомогу ветеранам по інвалідності. Він мав на меті оптимізувати та прискорити процес апеляцій, зменшивши кількість нерозглянутих апеляцій і надавши ветеранам більше можливостей для вирішення апеляційних справ.
- (2018 р.) Закон про місію Міністерства у справах ветеранів США: Цей закон мав на меті оптимізувати та покращити надання медичних послуг ветеранам шляхом консолідації та розширення існуючих програм, зокрема Програми вибору ветеранів. Він розширив пільги для опікунів, модернізував інфраструктуру охорони здоров'я, вирішив проблему нестачі персоналу в системі охорони здоров'я та покращив доступ до своєчасної та якісної допомоги для ветеранів.
- (2018 р.) Закон про пільги ветеранам і перехідний період: цей закон спрямований на покращення допомоги при перехідному періоді та служб працевлаштування для ветеранів. Він включав положення щодо розширення доступу до програм освіти та професійної підготовки, а також розширення допомоги у працевлаштуванні та послуг з працевлаштування.
- (2018 р.) Закон про розвиток малого бізнесу ветеранів: це законодавство спрямоване на підтримку малого бізнесу, яким володіють ветерани шляхом розширення доступу до федеральних контрактних можливостей. Він надав ресурси та допомогу аби ветерани могли розпочати, розвивати та підтримувати свій бізнес, сприяючи розширенню економічних можливостей ветеранської спільноти.
- (2018 р.) Закон про працевлаштування та житло ветеранів і військовослужбовців: цей закон спрямований на захист прав ветеранів і військовослужбовців на працевлаштування та житло, включаючи захист від дискримінації на основі військової служби або статусу.

- (2019 р.) Закон про коригування вартості життя для компенсацій ветеранам: цей щорічний акт забезпечує коригування ставок компенсації ветеранам у зв'язку з інвалідністю з урахуванням зростання вартості життя, допомагаючи підтримувати у часі купівельну спроможність виплат ветеранам.
- (2019 р.) Закон про доступ ветеранів до догляду за дітьми: цей закон мав на меті збільшити доступ до послуг догляду за дітьми для ветеранів, які отримують медичні послуги VA. Він забезпечив фінансування медичних центрів Вірджинії, щоб надавати допомогу по догляду за дітьми ветеранам, які мають на це право, полегшуючи їм доступ до необхідної медичної допомоги.
- (2019 р.) Закон про підзвітність у сфері охорони здоров'я жінок-ветеранів: цей закон спрямований на покращення медичних послуг для жінок-ветеранів шляхом посилення нагляду та підзвітності в системі охорони здоров'я VA. Він був зосереджений на усуненні прогалин у догляді та забезпеченні того, щоб жінки-ветерани отримували своєчасні високоякісні медичні послуги.
- (2019 р.) Закон про підтримку ветеранів у кар'єрі STEM: це законодавство спрямоване на сприяння та полегшення доступу ветеранів до освіти та можливостей працевлаштування в галузях науки, техніки, інженерії та математики (STEM). Він надавав ресурси та підтримку ветеранам, які шукали освіту та кар'єру в галузі науки і техніки.

2020-ті

- (2020 р.) Закон Дебори Семпсон: названий на честь ветерана Війни за незалежність, цей акт стосується різноманітних проблем, з якими стикаються жінки-ветерани, включно з медичними послугами з урахуванням статі, підтримкою бездомних жінок-ветеранів, а також покращенням інформаційно-пропагандистської роботи та програм підтримки жінок-ветеранів.
- (2020 р.) Закон Джонні Ісаксона і доктора медичних наук Девіда П. Роу. Закон про покращення медичної допомоги та пільг для ветеранів: це комплексне законодавство спрямоване на покращення медичної допомоги та пільгових послуг для ветеранів. Він включав положення, пов'язані з охороною психічного здоров'я, запобіганням самогубствам, підтримкою опікунів та покращенням інфраструктури Міністерства у справах ветеранів.

- (2020 р.) Закон про коригування вартості життя ветеранам: як і в попередні роки, цей закон забезпечив коригування розмірів компенсації ветеранам у зв'язку з непрацездатністю відповідно до інфляції та змін у вартості життя.
- (2021 р.) Закон про коригування вартості життя ветеранам: продовжуючи традицію, цей закон передбачав щорічне коригування ставок компенсації ветеранам у зв'язку з непрацездатністю для підтримки їхньої купівельної спроможності та фінансової стабільності.
- (2021 р.) Закон про розширення доступу ветеранів до догляду за дітьми: ґрунтуючись на попередніх зусиллях, цей акт ще більше розширив доступ до послуг догляду за дітьми для ветеранів, які отримують медичне обслуговування, допомагаючи усунути перешкоди для доступу до медичної допомоги та покращити загальний добробут ветеранів.
- (2021 р.) Справедливість щодо корейського закону про ветеранів Демілітаризованої зони: цей закон вирішує унікальні проблеми, з якими стикаються ветерани, які служили в корейській демілітаризованій зоні (DMZ), шляхом розширення їхніх прав на отримання пільг і послуг.
- (2021 р.) Закон про лікування та дослідження раку передміхурової залози ветеранів: цей закон спрямований на покращення варіантів лікування та дослідницьких ініціатив, пов'язаних із раком простати серед ветеранів. Його метою було розширення доступу до інноваційних методів лікування та посилення підтримки ветеранів, уражених раком простати.
- (2021 р.) Закон про автоматизацію обробки позовів померлих ветеранів: цей закон мав на меті оптимізувати та прискорити систему обробки позовів для нащадків померлих ветеранів. Він використав автоматизацію та технології, щоб підвищити ефективність і точність обробки заявок на допомогу у зв'язку з втратою годувальника.
- (2021 р.) Закон про освіту ветеранів і перехідний період для студентів: цей закон спрямований на підтримку переходу ветеранів від військової служби до цивільного життя шляхом розширення доступу до програм освіти та професійної підготовки. Він надавав ресурси та послуги підтримки, щоб допомогти ветеранам успішно перейти до цивільної кар'єри.

- (2021 р.) Закон про прозорість і довіру: цей акт мав на меті заснувати трастовий фонд для підтримки програм і послуг для ветеранів, забезпечуючи довгострокову стабільність фінансування важливих ветеранських ініціатив. Він забезпечив спеціальне джерело фінансування для підтримки та розширення основних програм і послуг для ветеранів.
- (2021 р.) Закон про психічне здоров'я сільських ветеранів: цей акт спрямований на покращення служб психічного здоров'я для сільських ветеранів. Його метою було розширення доступу до психіатричної допомоги в сільській місцевості та усунення перешкод для догляду за ветеранами, які проживають у віддалених громадах.
- (2021 р.) Закон про благодійні внески для ветеранів: цей законопроект розширює право відрахування благодійних внесків на всі федеральні організації, звільнені від податків, які служать нинішнім і колишнім військовим.
- (2021 р.) Закон про наймання ветеранів охорони здоров'я: цей закон вимагає від Міністерства у справах ветеранів США проводити консультації з Міністерством оборони щодо виявлення та направлення військово-службовців із медичними професіями для роботи в міністерстві після їх звільнення із служби. Міністерство має направити зацікавлених осіб до рекрутера для розгляду відкритих вакансій не раніше, ніж за рік до звільнення військовослужбовця із військової служби.
- (2021 р.) Закон про надмірне вживання ліків ветеранами та запобігання самогубствам: він вимагає провести незалежну перевірку смертей певних ветеранів через самогубство.
- (2021 р.) Закон про покращення психічного здоров'я ветеранів після 11 вересня: він спрямований на розширення доступу ветеранів до психіатричної допомоги від Міністерства в справах ветеранів.
- (2021 р.) Закон про доступне житло для ветеранів: цей закон мав на меті покращити доступ ветеранів до доступного житла шляхом розширення програм допомоги з житлом, надання стимулів для будівництва доступного житла та вирішення проблеми бездомності серед ветеранів.

- (2022 р.) Закон про визнання ветеранів, які зізнали негативного впливу спалювальних ям та інших токсичних речовин: цей акт спрямований на визнання та вирішення проблем, пов'язаних із опіками та негативним впливом на здоров'я внаслідок утилізації хімікатів, боєприпасів та інших матеріалів у ямах для спалювання. Він прагнув покращити медичне обслуговування та пільги для ветеранів, які постраждали від наслідків такої утилізації.
- (2022 р.) Закон про економічні можливості ветеранів і перехідні послуги: цей законодавчий акт спрямований на розширення економічних можливостей і перехідних послуг для ветеранів, включаючи доступ до освіти, професійної підготовки та програм допомоги в працевлаштуванні.
- (2023 р.) Закон про ветеранські центри психічного здоров'я: він спрямований на покращення послуг психічного здоров'я для ветеранів шляхом розширення та вдосконалення діяльності ветеранських центрів. Ці центри надають широкий спектр послуг з питань психічного здоров'я, які спеціально були розроблені для задоволення потреб ветеранів. Закон виділяє фінансування та ресурси для зміцнення персоналу, матеріально-технічної бази та зусиль ветеранських центрів по всій країні з метою покращення доступу до психіатричної допомоги для ветеранів і сприяння їхньому загальному добробуту.
- (2023 р.) Закон про розширення прав і можливостей ветеранської освіти: він має на меті повторно авторизувати та вдосконалити грантову програму для надання допомоги вищим навчальним закладам у створенні, підтримці, вдосконаленні та роботі центрів студентських ветеранів.
- (2023 р.) Закон про якість медичної допомоги ветеранам психічного здоров'я та лікування залежностей: він вимагає дослідження різниці в якості медичної допомоги між психічним здоров'ям і терапією залежностей, які надають медичні працівники Міністерства у справах ветеранів, порівняно з незалежними постачальниками послуг.

- (2023 р.) Закон про якість медичної допомоги ветеранам психічного та поведінкового здоров'я: цей законопроект вимагає від Міністерства в справах ветеранів залучати незалежну та об'єктивну зовнішню організацію для вивчення різниці в якості психологічної допомоги, яка надається постачальниками Міністерства у справах ветеранів та допомогою, що надається незалежними постачальниками.
- (2024 р.) Закон про доступ ветеранів до догляду за дітьми: цей закон мав на меті покращити доступ до послуг догляду за дітьми для ветеранів, особливо тих, хто відвідує медичні прийоми або бере участь у професійному навчанні чи освітніх програмах. Він забезпечив фінансування програм допомоги по догляду за дітьми та послуг підтримки сімей ветеранів.
- (2024 р.) Закон про економічні можливості та перехідний період: цей закон засновує Адміністрацію економічних можливостей і перехідного періоду ветеранів, відповідальну за адміністрування таких програм Міністерства у справах ветеранів: Програми професійної реабілітації та працевлаштування; Освітні програми допомоги; Житловий кредит для ветеранів та супутні програми; Програма допомоги переходу тощо.

Ці закони та політика відображають постійне зобов'язання уряду Сполучених Штатів підтримувати та вшановувати своїх ветеранів, надаючи їм необхідні пільги та послуги для забезпечення їхнього добробуту та успіху після військової служби.

В цілому, у порівнянні із «радянською» та багатьма європейськими ветеранськими політиками, ветеранська політика США не потурає патерналістським настроям і мотивує на особистий успіх; дає особистості достатні ресурси для самовдосконалення і пошуку свого місця у цивільному житті; враховує індивідуальні особливості, прагнення та особисті життєві обставини; не атомізує, а реінтегрує громадянина в суспільство; наділяє значним суспільним престижем, який можна конвертувати в підвищення добробуту та соціального статусу. У сукупності все це дозволяє ветеранській політиці дієво виконувати мотиваційну функцію для нинішніх і майбутніх Захисників, а також сприяти загальному розвитку і примноженню суспільного добробуту.

Менше з тим, серед пунктів критики ветеранської політики США, які найбільше зустрічаються в публікаціях ЗМІ та доповідях експертів, слід виділити наступне:

Затримки із обробкою пільг. Процес отримання ветеранами пільг, таких як компенсація по інвалідності, пенсія та освітня допомога, може бути надто повільним і бюрократичним. Через тривалі терміни обробки даних ветерани вимушені довго очікувати на прийняття остаточних рішень, що позначається на їх емоціональному та фінансовому стані. Критики також нарікають на поширеність невідповідностей і помилок у відомостях, що ще більш затримує процес отримання призначених пільг.

Якість та доступність медичної допомоги. Багато хто зіштовхується із неякісним обслуговуванням та тривалим часом очікування у чергах в окремих ветеранських медичних закладах. Наприклад, систему охорони здоров'я Вірджинії критикують за те, що вона не має достатніх ресурсів або персоналу для задоволення потреб ветеранів, особливо через те, що ветерани старіють і потребують складнішого догляду.

Недостатність зусиль щодо підтримки психічного здоров'я та запобігання самогубствам. Серед ветеранів доволі поширеними є проблеми із психічним здоров'ям, зокрема посттравматичний стресовий розлад (ПТСР), депресія та тривога. Незважаючи на зусилля щодо вирішення цих проблем, рівень самогубств серед ветеранів залишається високим, а доступ до психіатричної допомоги вважається недостатнім. Критики існуючої системи стверджують, що служби психічного здоров'я недостатньо фінансуються та не укомплектовані персоналом, що призводить до тривалого очікування та неадекватних варіантів лікування. Існує також занепокоєння щодо стигматизації, пов'язаної зі зверненням за психіатричною допомогою, яка може стримувати ветеранів від доступу до необхідних послуг.

Підтримка жінок-ветеранів. Жінки-ветерани стикаються із власною проблемною специфікою, такою як високий рівень сексуальних травм у військовій сфері (MST), безпритульність та труднощі з доступом до спеціалізованих медичних послуг із урахуванням їхніх статевих особливостей. На думку критиків, ветеранські медичні заклади не завжди обладнані для задоволення потреб жінок-ветеранів, включаючи забезпечення конфіденційності, спеціалізованого догляду та ресурсів для постраждалих від MST. Існує також занепокоєння щодо недостатньої обізнаності та розуміння проблем, з якими стикаються жінки-ветерани.

Безпритульність серед ветеранів. Безпритульність залишається серйозною проблемою для ветеранів, багатьом із них важко отримати стабільне житло через економічні труднощі, проблеми з психічним здоров'ям та зловживання психоактивними речовинами. Існує думка, що існуючі системи підтримки є неадекватними, з недостатнім фінансуванням та координацією між федеральними, державними та місцевими установами. Також викликає занепокоєння несвоєчасність допомоги із пошуком житла та працевлаштуванням.

Перехід до цивільного життя. Перехід від служби до цивільного життя може бути складним, і багатьом ветеранам буває важко знайти собі підходящу роботу. Такі проблеми, як відсутність цивільних еквівалентних сертифікатів на військові навички та упередженість роботодавця, можуть перешкоджати перспективам працевлаштування. Існуючі програми переходу, такі як Програма допомоги переходу (TAP) критикуються за недостатність професійної підготовки для досягнення успіху в цивільному житті.

Підзвітність і нагляд. Неefективність та безгосподарність у VA та інших відомствах, відповідальних за послуги ветеранам, призвели до закликів до підвищення фінансової підзвітності та прозорості ветеранської політики. Подекуди системі бракує ефективних механізмів нагляду та підзвітності, які б гарантували належне надання послуг ветеранам. Такі питання, як шахрайство, марнотратство та зловживання ресурсами, виділяються як сфери, котрі потребують суворішого нагляду.

Відмінності у виплатах та догляді. Ветерани-представники расових та етнічних меншин, а також ветерани ЛГБТ+ часто стикаються з нерівністю в доступі до пільг

і догляду. Представники цих груп часто стверджують, що VA недостатньо робиться для усунення цих розбіжностей та створення інклюзивного середовища, а також, що персонал ветеранських служб має недостатній рівень компетенції та розуміння специфічних проблем різних груп ветеранів.

Зазначені та інші існуючі проблеми не лише справедливо і вчасно визнаються, але й активно досліджуються та опрацьовуються на основі партнерства VA із університетськими та незалежними дослідницькими центрами, громадськими організаціями та експертами, рухаючи вперед та постійно вдосконалюючи існуючу систему.

ВЕТЕРАНСЬКА ПОЛІТИКА В УКРАЇНІ

Оскільки базові норми ветеранського законодавства створювалися ще у далеких 1991-1993 роках, на сьогодні категоріальний і методологічний апарат ветеранської політики в Україні є також застарілими і не враховує більшості новітніх реалій:

- офіційно досі не визначено дату початку україно-російської війни. Дехто вважає, що вона розпочалася ще 2014 року, а дехто виділяє два окремі періоди: АТО/ООС і повномасштабна війна;
- по нинішній день немає чіткої офіційної диференціації між тими, хто воював ще за часів СРСР, брав участь в іноземних операціях за часів Незалежності, а також тими, хто воював вже в Україні і за Україну;
- не враховано також особистий досвід участі у військових діях часів Незалежності (є ветерани АТО/ООС, ветерани повномасштабної російсько-української війни та ветерани одразу обох воєн);
- немає адресного підходу до різних категорій ветеранів, зокрема, до жінок-ветеранів, воїнів-добровольців, іноземних воїнів-захисників України тощо;
- зрештою, навіть щодо самого терміну «ветеран», в різних експертних колах існують різні розуміння цього терміну, його змісту та очікувань щодо ветеранської політики.

Як наслідок, остаточно невизначеність досі панує, як на рівні самого об'єкту/ів ветеранської політики, так і у розумінні засад, пріоритетів та конкретних напрямів цієї політики. Із кожною зміною керівництва Уряду та очільників профільного міністерства, у ветеранській політиці також відбуваються певні зміни на рівні цілей, пріоритетів і складових.

Під час чергового концептуального «оновлення», згідно з презентаційними матеріалами Міністерства у справах ветеранів України, які було схвалено профільним парламентським комітетом та які використовувалися в публічній сфері керівництвом Кабінету міністрів України, державна ветеранська політика в Україні станом на середину 2024 року має/мала наступне визначення та основні складові:

Державна ветеранська політика — політика управління людськими ресурсами в безпековій, оборонній, соціальній, економічній сферах та у сфері здоров'я. Візія: Ветеран – захисник України, воїн відновлення.

Політика ветеранського розвитку:

- формування нової формули державної політики надання можливостей всебічної реалізації для ветеранів одночасно з впровадженням політики щодо гарантій їх соціального захисту,
- держава створює умови, щоб військовослужбовець завжди був готовий до служби та знав, що держава після завершення служби надасть йому необхідні інструменти для інтеграції в суспільство, громаду, родину.

Безпекова складова. Ветеран – це активний громадянин, інтегрований у забезпечення стабільності громади та нації, готовий до захисту та національного опору (у разі ескалації військової загрози).

Напрямки діяльності:

- єдиний облік колишніх військовослужбовців усього силового блоку;
- підтримка готовності повернутися до військової служби;
- легалізація та контроль надання військових послуг за кордоном;
- залучення до військово-патріотичного та національно-патріотичного виховання;

Економічна складова. Ветеран – це працевлаштований громадянин, платник податків, конкурентоспроможний на ринку праці. Ветеранський бізнес – нові робочі місця.

Напрямки діяльності:

- створення умов для здобуття цивільно-правової спеціальності відповідно до потреб ринку праці за місцем проживання;
- програми сприяння підприємництву, які залучають ветеранів та членів їхніх сімей і створені ветеранами;

Соціальна складова.

Напрямки діяльності:

- єдина система обліку отриманих ветераном послуг;
- підтримка фізичного та ментального здоров'я;
- адаптація до цивільного життя, інтеграції в суспільство, сім'ю, громаду, трудові колективи;
- підтримка осіб з інвалідністю внаслідок війни, членів сімей загиблих (померлих) захисників України;
- забезпечення житлом (перехідний період);

Міжнародна складова.

Напрямки діяльності:

- імплементація стандартів ЄС та НАТО;
- розвиток ветеранської дипломатії;
- залучення до міжнародних ветеранських спортивних спільнот.

Очевидно, що таке концептуальне бачення ветеранської політики також не є остаточним і не відображає позицію Української Держави в цілому. Адже після проведення 7-го Міжнародного ветеранського форуму Президентом України було підписано Указ №512/2024 від 22 серпня 2024 року «Про невідкладні заходи щодо підтримки ветеранів війни, членів їх сімей, членів сімей загиблих (померлих) ветеранів війни, членів сімей загиблих (померлих) Захисників і Захисниць України», де визначено завдання щодо негайної розробки і затвердження нової стратегії ветеранської політики (!), а також стратегії системи переходу від військової служби до цивільного життя. Відповідна робота знову триває.

* Класифікації і визначення подано відповідно до матеріалів Презентації міністра у справах ветеранів України Ю. Лапутіної «Обговорення пріоритетних напрямків державної ветеранської політики» <https://kyivcity.gov.ua/img/item/general/9189.pdf>

СТРУКТУРА МІНІСТЕРСТВА У СПРАВАХ ВЕТЕРАНІВ УКРАЇНИ

Директорат стратегічного планування та європейської інтеграції.

Структура:

- Експертна група стратегічного планування та інституційного розвитку;
- Експертна група із забезпечення формування державної політики;
- Головний спеціаліст з питань забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків;

Департамент громадянської ідентичності.

Структура:

- Управління взаємодії з громадськими об'єднаннями та розвитку ветеранського руху;
- Відділ взаємодії з громадськими об'єднаннями;
- Відділ розвитку ветеранського руху;
- Управління громадянської ідентичності;
- Відділ з питань формування громадянської ідентичності;
- Відділ з питань меморіальної роботи та державних нагород;
- Відділ по роботі з членами сімей загиблих;

Департамент соціальної роботи.

Структура:

- Відділ надання статусів;
- Відділ з питань соціальної підтримки;
- Відділ формування і надання сервісних послуг ветеранам;
- Відділ з питань координації та методологічного супроводу надання послуг у сфері соціального захисту;

Департамент забезпечення переходу від військової служби до цивільного життя.

Структура:

- Відділ психологічної та медичної підтримки;
- Відділ освітніх програм та професійної адаптації;
- Відділ ветеранського розвитку;
- Відділ спорту ветеранів та фізкультурно-спортивної реабілітації;
- Відділ міжвідомчої співпраці та організаційної роботи;
- Відділ регіональної взаємодії;

Департамент цифрового розвитку та трансформації.

Структура:

- Відділ розвитку інформаційних систем;
- Відділ системної інтеграції;
- Відділ ведення державного Реєстру;
- Відділ захисту інформації;

Управління розвитку інфраструктурних проєктів.

Структура:

- Відділ планування та реалізації пріоритетних проєктів;
- Відділ супроводження інфраструктурних проєктів;
- Відділ з розробки та реалізації житлових програм;

Управління міжнародного співробітництва

Структура:

- Відділ взаємодії з міжнародними партнерами;
- Відділ залучення міжнародної технічної допомоги;

Окремою інституцією, яка підпорядкована Міністерству у справах ветеранів України є **Український ветеранський фонд (УВФ)**. УВФ — перший в Україні Фонд, який за кошти державного бюджету, співфінансування українських і міжнародних партнерів, сприяє бізнесу і стартапам ветеранів, їхніх родин, сімей загиблих захисників і захисниць, підтримує проєкти громадських організацій, які працюють з ветеранами. Також до складу Мінветеранів входять **«Центри соціально-психологічної реабілітації»** та **Державна установа «Національне військове меморіальне кладовище»**.

ПРОГРАМИ І ПРОЕКТИ ДЛЯ ВЕТЕРАНІВ В УКРАЇНІ

ГРАНТИ ДЛЯ ВЕТЕРАНІВ ТА ЧЛЕНІВ ЇХНІХ СІМЕЙ.

З 10.03.2023 року Кабінет міністрів України запустив нові грантові програми для ветеранів на започаткування або розвиток власного бізнесу. За грантовими програмами Кабміну можна отримати наступні гранти:

- 250 тис грн — для учасника бойових дій та/або особи з інвалідністю внаслідок війни за умови створення одного робочого місця;
- 500 тис грн — для члена сім'ї учасника бойових дій та/або особи з інвалідністю внаслідок війни за умови створення двох робочих місць;
- 1 млн грн — для учасника бойових дій та/або особи з інвалідністю внаслідок війни, які зареєстровані як ФОП не менше ніж 3 роки, за умови створення чотирьох робочих місць, мінімум 2 з яких займають ветерани або особи з інвалідністю внаслідок війни. Гранти на 500 тис грн та 1 млн грн надаються за умови співфінансування з отримувачем у співвідношенні 70/30, тобто отримувач гранту має вкласти в свою справу 30% власних коштів, 70% коштів надасть держава у вигляді гранту.

Грантові кошти підприємець може використати на придбання обладнання, сировини, матеріалів, оренду приміщення та транспортних засобів, необхідних для реалізації свого бізнес-проекту, закупівлю ліцензійного програмного забезпечення, оплату послуг з маркетингу та реклами.

До цього напряму можна зарахувати проекти і програми, які реалізуються іншими центральними органами виконавчої влади, такі як:

- **Гранти в рамках програми «Власна справа»**, які надаються у рамках реалізації Національної стратегії із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року. За програмою бажаючі можуть отримати мікрогрант на створення або розвиток вже діючого бізнесу у сумі від 50 до 250 тис. гривень. Серед переможців 46% є учасниками бойових дій, більше 54% з них є подружжям учасника бойових дій або особи з інвалідністю внаслідок війни.

- **«Гранти для ветеранів та членів їхніх сімей».**

1) для члена сім'ї (чоловіка, дружини) до 250 тис. грн, якщо створюється одне робоче місце та від 250 тис. до 500 тис. грн, якщо створюється два робочих місця;

2) для учасника бойових дій та/або особи з інвалідністю внаслідок війни, зареєстрованих як фізична особа-підприємець, до 250 тис. грн, якщо створюється одне робоче місце; від 250 тис. до 500 тис. грн, якщо створюється два робочих місця; від 500 тис. до 1 млн грн, якщо створюється чотири робочих місця, при цьому отримувач має бути зареєстрований як фізична особа-підприємець не менше 36 місяців до моменту подання заяви та внести 30% вартості проєкту за рахунок власних або кредитних коштів.

Від старту цих програм 800 ветеранів та членів родин учасників бойових дій отримали гранти. В їхній бізнес держава інвестувала 368 млн грн.

- **Програма з надання роботодавцям компенсації витрат за облаштування робочого місця для осіб з інвалідністю.** Роботодавець, який працевлаштував особу з інвалідністю, може отримати компенсацію за облаштування для неї робочого місця: за працевлаштовану людину з 1 групою інвалідності — до 106,5 тис. грн, з 2 групою інвалідності — до 71 тис. грн. У 2024 році у рамках цієї програми планували виплати компенсацій роботодавцям за облаштування 10 тис. нових робочих місць для осіб з інвалідністю.

- **Компенсація за працевлаштування внутрішньо переміщених осіб під час дії воєнного стану.** Надається у розмірі мінімальної зарплати за кожного працевлаштованого ВПО. Ця сума становить 8 тис. грн. на місяць за повністю виконану місячну (годинну) норму праці. Максимальна тривалість виплати — 3 місяці з дня працевлаштування ВПО, а у випадку працевлаштування внутрішньо переміщеної особи з інвалідністю — 6 місяців. За цією програмою протягом 2023 року було працевлаштовано понад 14 тис. внутрішніх переселенців. З початку 2024 року працевлаштовано 2,7 тис. ВПО, з них 98 осіб з інвалідністю. У планах працевлаштування 15 тисяч ВПО.

З 2022 року Мінветеранів реалізує власні конкурсні програми із грантового фінансування проєктів ветеранського бізнесу «ВАРТО». Учасниками цих програм можуть стати ветерани, члени родин загиблих ветеранів війни та члени родин загиблих захисників і захисниць

України, які зареєстровані як фізичні особи-підприємці; дружина або чоловік ветерана, які зареєстровані як фізичні особи-підприємці, у разі, якщо проекти спрямовано на реінтеграцію ветеранів до активного громадського життя, забезпечення збереження та відновлення їхнього фізичного й психічного здоров'я. На реалізацію відповідних проектів можна отримати від 500 тис. до 3 млн. грн.

Також ветерани та члени їхніх сімей з числа ВПО можуть отримати одноразове грошове відшкодування на купівлю товарів, необхідних для ведення власної справи. Подавати заявки можуть ветерани, ветеранки, дружина, чоловік, батько, матір, дитина (у тому числі усиновлена) учасника чи учасниці бойових дій, а також загиблих захисників. Програма розрахована на 500 аплікантів. Максимальна сума відшкодування — 20 тис. грн. Усього на програму виділено 10 мільйонів гривень.

З 2024 року почали також діяти регіональні грантові програми для ветеранів, учасниками яких є місцевий бізнес, громадські організації, місцева влада, державні компанії, органи виконавчої влади та міжнародні партнери. Зокрема, за програмою «Грант для ветеранів та членів їхніх сімей», яка реалізується Тернопільською обласною військовою адміністрацією спільно з Тернопільським обласним центром зайнятості та Тернопільським обласним управлінням АТ «Державний Ощадний Банк України», учасники бойових дій та інваліди війни можуть отримати від 500 тис. до 1 млн. грн на умовах співфінансування 30/70. Переможці програми впродовж 6 місяців з дня отримання коштів можуть звернутися до Тернопільської ОВА та отримати компенсацію 50% власного внеску. Кошти відшкодуватимуться з обласного бюджету.

ОХОРОНА ЗДОРОВ'Я.

У рамках співпраці з Національною службою здоров'я України Мінветеранів забезпечує ветеранам необхідне лікування у стаціонарі на безоплатній основі у лікарнях, які мають договір с НСЗУ. Лікування у стаціонарі здійснюється за пакетом «Стаціонарна допомога дорослим та дітям без проведення хірургічних операцій». Увесь обсяг послуг у ньому є гарантованим та безкоштовним.

Лікування за стаціонарним пакетом передбачає такі напрямки:

- кардіологія;
- неврологія;
- інфекційні хвороби;
- пульмонологія;
- гастроентерологія;
- педіатрія.

Ветеран і ветеранка мають право на безоплатні послуги:

- аналізи – крові, сечі, тестування на гепатити, глюкоза в крові, холестерин тощо;
- обстеження – ЕКГ, УЗД, КТ, МРТ, рентген та ін.;
- знеболення;
- ліки з Нацпереліку основних лікарських засобів, а також ліки, закуплені МОЗ;
- інтенсивна терапія;
- харчування.

ПСИХОЛОГІЧНА РЕАБІЛІТАЦІЯ.

Психологічну допомогу ветеранам в Україні безкоштовно надають реабілітаційні відділення у опорних лікарнях, центри соціальних служб для сім'ї та молоді, центри комплексної реабілітації УБД, благодійні фонди та громадські організації. Для отримання такої допомоги можна або через направлення особистого лікаря, або за особистим зверненням.

Міністерство у справах ветеранів України працює із зареєстрованими суб'єктами надання послуг із психологічної допомоги для ветеранів і членів їх сімей. Станом на середину 2024 року до відповідного Реєстру включено 26 сертифікованих інститцій та консультантів. Отримати оплачувані державою послуги із психологічної реабілітації можна звернувшись до цих інституцій, а

також через Всеукраїнську програму ментального здоров'я «Ти як?», або зателефонувавши на Гарячу лінію кризової підтримки Українського ветеранського фонду.

НАВЧАННЯ.

Кабінет міністрів України започаткував програму, за якої ветерани мають можливість незалежно від рівня їх освіти пройти підготовку, перепідготовку або підвищення кваліфікації в Центрах професійно-технічної освіти Державної служби зайнятості (ЦПТО ДСЗ). Це сучасні заклади освіти, які навчають робітничих професій, актуальних на ринку праці.

На сьогодні в структурі служби повноцінно діють 8 таких центрів (Дніпропетровський, Полтавський, Харківський, Одеський, Львівський, Рівненський, Сумський та Івано-Франківський). Навчання в ЦПТО ДСЗ проводиться за 95 ліцензованими робітничими професіями та 365 освітніми програмами підвищення кваліфікації. Навчання може здійснюватися як за очною (денною, вечірньою), так і дистанційною, дуальною формами, або їх поєднанням.

Строк навчання — до 6 місяців.

Також держава гарантує дітям військовослужбовців і ветеранів надання у першочерговому порядку місць в загальноосвітніх і дошкільних навчальних закладах, дитячих оздоровчих таборах різних форм власності.

Учасники бойових дій та їхні діти, які здобувають освіту на денній формі навчання у вищих та середніх спеціальних навчальних закладах, мають пільги. Для переходу з контракту на бюджетне місце учаснику бойових дій або його дитині потрібно звернутися до навчального закладу. Для УБД немає вікових обмежень для отримання вищої освіти, проте вчитися за рахунок держави можна лише один раз, а державна цільова підтримка освіти дітей ветеранів надається до 23 років. Студенти, які не мають заборгованостей за навчання, мають також право на соціальну стипендію. Також діти УБД, які навчаються на денній формі, мають право на безоплатне або пільгове проживання у гуртожитках. Розмір пільги по оплаті визначається кожним навчальним закладом окремо.

ЖИТЛО.

В межах **субвенцій Міністерства у справах ветеранів** щорічно забезпечується можливість придбання житла для ветеранів і членів сімей загиблих захисників. Кожного року 2000-2500 тис. осіб отримують відповідну допомогу.

В рамках **державної програми іпотечного кредитування «ЄОселя»** станом на середину 2024 року 182 сім'ї (ветерани війни та члени родин загиблих захисників і захисниць) змогли придбати житло.

Також завдяки сприянню органів місцевого самоврядування реалізуються **місцеві проекти щодо забезпечення ветеранів житлом**. Зокрема в Києві діє програма співфінансування 50/50. В інших регіонах органи місцевого самоврядування кооперуються із місцевим бізнесом з метою реставрації комунальних приміщень та їх перепрофілювання під житло для ветеранів, а також органи місцевого самоврядування купують квартири і надають їх ветеранам.

Ветерани можуть також податися на участь у регіональних цільових програмах підтримки індивідуального житлового будівництва. Зокрема, на Івано-Франківщині діє Регіональна цільова програма підтримки індивідуального житлового будівництва на селі та поліпшення житлово-побутових умов сільського населення «Власний дім» на 2021-2025 роки.

Програма передбачає: видачу довгострокових (до 20 років) пільгових (під 3% річних) кредитів на будівництво (добудову, купівлю) індивідуального житла та будівництво господарських споруд; газифікацію; електрифікацію; забезпечення системами водопостачання та водовідведення; будівництво позамайданчикових та частково (до 50%) майданчикових інженерних мереж у місцях компактної забудови; інші витрати, спрямовані на підтримку будівництва індивідуального житла в сільській місцевості області. На спорудження нового житлового будинку виділяється 400 тис. грн; на реконструкцію, капітальний ремонт або добудову незавершеного будівництва – 250 тис. грн; на придбання житла – 300 тис. грн; на спорудження інженерних мереж та підключення їх до існуючих комунікацій – 100 тис. грн.

До умовних пільг ветеранів також можна додати і те, що згідно Закону «Про внесення змін в Закон України «Про споживче кредитування» про врегулювання простроченої заборгованості на період дії воєнного, надзвичайного стану», банки, небанківські установи та

ПЕНСІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА ФІНАНСОВІ ВИПЛАТИ.

колектори тимчасово не мають права стягувати з військових та їхніх сімей прострочені заборгованості. Норми цього закону є чинними на увесь період дії воєнного, надзвичайного стану та впродовж 6 місяців після його скасування.

Учасники бойових дій мають в Україні право на достроковий вихід на пенсію по досягненні чоловіками 55-річного віку та 50-років жінками, при наявності страхового стану не менш ніж 25 років у чоловіків та не менш ніж 20 років у жінок. Розмір отримуваний пенсії залежить від особистого страхового стажу та розмір заробітку із якого сплачувалися страхові внески.

До пенсії, незалежно від її виду та розміру, учасникам бойових також дій встановлюються:

- підвищення в розмірі 25% прожиткового мінімуму встановленого для непрацездатних;
- щомісячна державна адресна допомога в розмірі до 210% прожиткового мінімуму встановленого для непрацездатних;
- цільова грошова допомога на проживання в розмірі 40 грн (згідно розмірів, які визначено Законом «Про поліпшення матеріального положення учасників бойових дій та осіб з інвалідністю в результаті війни»);

З 1 січня 2023 року на щомісячну разову грошову допомогу також можуть претендувати кавалери деяких орденів та носії звання Герої України:

Особи, які отримали звання Герой України із врученням ордена «Золота Зірка» отримують виплату в розмірі 3 мінімальних заробітних плат, встановлених на 1 січня відповідного року;

Повні лицарі ордена «Богдана Хмельницького» отримують виплату в розмірі 2 мінімальних заробітних плат, встановлених на 1 січня відповідного року;

Кавалери ордена «За мужність» трьох степенів отримують виплати в розмірі 1 мінімальної заробітної плати, встановленої на 1 січня відповідного року;

У разі загибелі захисника України отримати виплати зможуть його родичі (подружжя, діти, батьки).

Щорічно до 5 травня учасники бойових дій, особи з інвалідністю внаслідок війни та члени сімей загиблих захисників отримують в Україні разову грошову виплату, розмір якої визначається Кабінетом Міністрів України в межах Державного бюджету України. Проте, оскільки в Законі України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» сказано, що розмір допомоги визначається із розрахунку 5 мінімальних пенсій по віку – у цьому питанні маємо невизначеність і суперечку. Ветерани часто лишаються незадоволеними розміром виплат, вважають їх заниженими і звертаються до суду. Зазвичай, суди задовольняють такі позови на користь ветеранів.

Згідно Законів України «Про місцеве самоврядування» та «Про місцеві державні адміністрації», місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування також мають право надавати фінансові виплати ветеранам за рахунок власних коштів. Розміри і порядок виплат визначається самими цими органами.

ІНШІ ПРОЕКТИ І ПРОГРАМИ МІНВЕТЕРАНІВ УКРАЇНИ, ЯКІ ЗНАХОДЯТЬСЯ НА РІЗНИХ СТАДІЯХ РЕАЛІЗАЦІЇ (СТАНОМ НА СЕРЕДИНУ 2024 РОКУ):

«Адмінсервіс «Ветеран» — єдине вікно у ЦНАП для ветеранів. Станом на середину 2024 року було відкрито 1277 ветеранських вікон. На кінець 2024 року заплановане відкриття «ветеранських вікон у всіх ЦНАПах України.

Інститут помічника ветерана. 2024 року проєкт «Помічник ветерана» трансформувався у «Фахівець із супроводу ветеранів війни та демобілізованих осіб» та, за планом Мінветеранів, незабаром почне реалізовуватися. Фахівець із супроводу — це перша особа, яка зустрічатиме ветеранів після повернення в громаду, - зазначають у міністерстві. Він забезпечить інформаційний супровід та підтримку, консультуватиме щодо отримання статусів, пільг, послуг, житла, реабілітації, працевлаштування, започаткування власної справи, надаватиме юридичну допомогу. Мінветеранів планує підготувати біля 11 000 відповідних фахівців починаючи із 2024 року. Систематизувати роботу «фахівців із супроводу ветеранів» планується за допомогою **Сервісних офісів ветеранів**, які будуть розташовуватися на підприємствах, при ЦНАПах, ТЦК та СП, медзакладах, а також при адміністраціях громад.

Центри ветеранського розвитку на базі вищих навчальних закладів. Тут ветерани та ветерани з інвалідністю зможуть здобути нові знання та пройти перепідготовку, отримати психологічну, соціальну, юридичну та іншу допомогу у рамках реінтеграції до цивільного життя. Також центри є майданчиками для підготовки фахівців із супроводу ветеранів та демобілізованих осіб. Відповідні заклади вже відкриті у 19 регіонах України на базі провідних вищих навчальних закладів.

Онлайн-система для визначення станів психічного здоров'я ветеранів та ветеранок MARTA. Цей діагностичний інструмент надає можливість анонімно ознайомитися з матеріалами, пройти тестування та зрозуміти свої потреби у психологічній допомозі без необхідності безпосереднього звернення до спеціаліста. Прототип було створено Міністерством у 2022 році, а 2024 року завдяки Програмі реінтеграції ветеранів IREX та за підтримки Державного департаменту США система була модернізована.

Центри соціально-психологічної реабілітації населення (ЦСПР). У вересні 2014 р. Центри було передано зі сфери управління Міністерства надзвичайних ситуацій України до Державної служби України у справах ветеранів війни та учасників антитерористичної операції, а з 2018 року – до Міністерства у справах ветеранів України. На сьогодні працює п'ять Центрів, діяльність яких спрямовано на надання соціальної та психологічної допомоги ветеранам війни, членам їх сімей та деяким іншим категоріям осіб, шляхом задоволення їх потреб у психологічних, юридичних, соціальних, інформаційних та інших видах послуг.

Е-Карта вакансій державної служби та органів місцевого самоврядування для ветеранів на веб-платформі е-Ветеран. На карті вказано наявні вакансії для працевлаштування ветеранів в системі державної служби, військових адміністрацій та органів місцевого самоврядування за категоріями, географією та спеціальністю. користувачі можуть обрати для себе вакансії у різних регіонах країни, а також отримати детальну інформацію про функціональні обов'язки, вимоги до кандидатів, рівень заробітної плати та контакти для зворотного зв'язку.

«Бородянка Центр». Ініціатива із створення в Україні всесвітнього науково-практичного центру психічного здоров'я на базі зруйнованого російськими окупантами центру соціально-психологічної реабілітації населення у селищі Бородянка.

Інтерактивний онлайн музей ідентичності Ветерана, метою якого є розповісти світовій спільноті про ідентичність українців, правдиву історію нашої держави та ветерана-Захисника у максимально доступний цифровий спосіб. Проект вже другий рік перебуває на стадії «старту».

Тимчасові модульні житлові містечка для переселених сімей Захисників. Для ВПО реалізовано і реалізуються вже десятки таких проектів, проте «ветеранський» проект з місця досі ще не зрушив.

Книга героїчних вчинків — інтерактивна мапа пам'ятних дошок і пам'ятників. Проект було анонсовано, проте він «завис».

Програма підвищення кваліфікації кадрового потенціалу з числа ветеранів війни за напрямом початкова військова підготовка в системі освіти. Це спільна ініціатива Мінветеранів та Національного університету оборони України, в межах якої передбачено залучення та навчання ветеранів війни для викладання початкової військової підготовки.

Спільний з Міністерством економіки проект «Оселя», де ветерани війни та члени родин загиблих захисників і захисниць, мають право скористатися пільговим кредитуванням під 7%. Вже майже 200 родин вже придбали собі житло за цим механізмом.

Веб-платформа «е-Ветеран», яка містить сервіси та інформацію для ветеранів і членів їх сімей.

«Єдиний державний реєстр ветеранів війни» (ЄДРВВ). Реєстр є правонаступником Єдиного реєстру учасників антитерористичної операції. Мінветеранів є розпорядником та держателем даних, наданих до ЄДРВВ. Завданням Реєстру є збирання, реєстрації, накопичення, зберігання, захист та знеособлення інформації про ветеранів війни (учасників бойових дій, осіб з інвалідністю внаслідок війни, учасників війни), осіб, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною, постраждалих учасників Революції Гідності, членів сімей таких осіб, членів сімей загиблих (померлих) ветеранів війни, членів сімей загиблих (померлих) Захисників і Захисниць України.

Електронна карта послуг для ветеранів війни – «Е-Карта», яка має допомогти ветеранам і членам їх сімей та сім'ям загиблих оборонців знайти необхідні послуги, які надаються державою або різноманітними організаціями.

Ветеранські простори VETERAN PRO. Це майданчики для спілкування ветеранів, членів їх сімей та родин загиблих захисників. У планах створення 450 таких центрів. Як свідчить американський досвід, «ветеранські громади» є ефективним інструментом психологічної допомоги, реабілітації та інтеграції ветеранів у цивільне життя. У просторах VETERAN PRO також працюватимуть і фахівці із супроводу ветеранів війни та демобілізованих осіб.

Конкурсні програми для громадських організацій, що працюють із ветеранами. Участь у конкурсі можуть взяти громадські організації (об'єднання і спілки), якщо їхня діяльність пов'язана з: Формуванням оборонної свідомості та громадянської стійкості (організація заходів військово-патріотичного виховання у рамках підготовки громадян до національного спротиву; інформаційно-просвітницькі, виховні заходи та кампанії із питань військово-патріотичного виховання); Популяризацією історії українського опору збройній агресії РФ проти України, а також інформації про подвиги ветеранів війни при захисті України (видавництво книг та інших друкованих видань, мемуарів, художніх творів, виробництво документальних та художніх фільмів, організація виставок). Заявки на фінансування заходів/проектів ветеранської спрямованості подаються в електронній системі «Е-Конкурси» платформи ВзаємоДія. Максимальний розмір запиту – 714 тис. грн. Бюджет конкурсу – 5 млн. грн.

Бренд «Створено захисниками». Спільний проект із найбільшими рітейлінговими мережами, який спрямовано на популяризацію продукції ветеранського підприємства. Відповідне маркування вже отримала продукція понад 60 ветеранських підприємств.

Електронна платформа G2VEI (Government to Veterans Entrepreneurial Initiatives), де ветеранські підприємства можуть заявити про себе та промотувати власну продукцію.

Е-посвідчення ветерана в мобільному застосунку Дія.

«Шлях стійкості» — проєкт у співпраці з Міжнародною організацією з міграції (МОМ) та Міністерством закордонних справ Німеччини, який спрямовано на посилення підтримки українських ветеранів війни та їхніх сімей. Його мета — підвищення стійкості України шляхом інтеграції на рівні громад, зміцнення психосоціальної підтримки ветеранів і членів їхніх родин, залучення позабюджетних коштів на розробку і впровадження ветеранських програм, посилення спроможностей ветеранської політики в регіонах.

Національна освітньо-грантова програма «Траєкторія» для ветеранів, військових та їхнього подружжя. Мета — надати підприємцям-початківцям базові знання, практичні поради та фінансову підтримку для започаткування та розвитку власної справи. Програма ініційована мережею центрів підтримки підприємців «Дія.Бізнес» та мережею мультимаркетів «Аврора» і має два етапи: участь у вебінарі з розробки бізнес-плану, лекціях від ветеранів-підприємців та заняттях з психологом; складання бізнес-плану та індивідуальні консультації від експертів. За результатами 50 учасників матимуть змогу отримати по 100 000 гривень фінансової підтримки на започаткування або розвиток власної справи. Пріоритет при відборі заявок надається виробникам кухонного інвентаря, металу для кухні, текстилю, рушників, одягу, аксесуарів, іграшок, товарів з пластику та швейним підприємствам.

Спільний проєкт Мінветеранів України та Червоного Хреста України з підтримки ветеранів війни, які отримали інвалідність I або II групи внаслідок війни. Заявники можуть подати заяву на отримання грошової допомоги в розмірі 16 тис. грн. Особи з інвалідністю внаслідок війни I або II групи зможуть отримати грошову допомогу одноразово на банківський рахунок заявника у розмірі 4 000 гривень на місяць. Виплати тривають протягом чотирьох місяців незалежно від отримання ними інших видів допомоги.

Єдина ветеранська лінія. Спільний проєкт з Червоним Хрестом України. За телефоном 0 800 505 217 фахівці надають консультації з психосоціальної підтримки, пільг, житлових питань, грошової допомоги та компенсацій, медичних питань, юридичної підтримки.

Проект «Повернемо зір захисникам та захисницям України» у партнерстві з Міжнародним благодійним фондом «Сприяння розвитку медицини» та мікрохірургією ока Василя Шевчика. Учасники бойових дій, особи з інвалідністю внаслідок війни та комісовані з військової служби за станом здоров'я, але які ще не отримали відповідного посвідчення, можуть пройти повне офтальмологічне обстеження, отримати оперативне та лазерне лікування захворювань очей. Послуги надаються у містах Чернігів та Київ.

В цілому, переважна більшість проектів є працюючими, актуальними і такими, які мають свої аналоги у ветеранських політиках інших країн світу. Як часто буває в Україні, успіх більшості з них залежить від стабільності в керівництві міністерства, спадкоємництва управлінських команд та послідовності менеджменту. Якщо співвіднести наявні проекти із структурою центрального апарату Мінветеранів, то найбільш проблемними напрямками в роботі міністерства можна вважати стратегію/євроінтеграцію, а найбільш результативним – діджиталізацію.

ЗАВДЯКИ ДІЯЛЬНОСТІ «УКРАЇНСЬКОГО ВЕТЕРАНСЬКОГО ФОНДУ» МІНВЕТЕРАНІВ ТАКОЖ РЕАЛІЗУЄ НАСТУПНІ ПРОЕКТИ:

Розділ «Ветеранський бізнес» на платформі «Дія.Бізнес». Розділ є свого роду навігатором серед можливостей для захисників та захисниць, а також їхніх рідних. Інформація оновлюється і доповнюється та представлена у таких сферах як: безкоштовна освіта для ветеранів та членів їхніх сімей, консультаційна підтримка, програми підтримки ветеранського бізнесу, корисні довідники, чеклісти та поради.

Юридичні консультації для ветеранів. Тут ветеран може отримати інформацію про соціальні гарантії, пільги, порядок надання статусів, захист прав військовослужбовців і багато іншого.

Гаряча лінія кризової підтримки 24/7, створена спільно з «Українським фондом швидкого реагування (URRF)», яка працює у двох напрямках: як власне гаряча лінія кризової підтримки, де цілодобово та безкоштовно ветерани і їхні родини можуть отримати допомогу від фахових психологів у моменти кризи; і як Щотижневі групи підтримки, тобто спеціальні зустрічі для ветеранів та членів їхніх родин з метою спілкування і взаємної підтримки.

Перший мобільний фітнес-додаток «TRENVET», який пропонує ветеранам та військовослужбовцям можливість знайти тренера та отримати безкоштовну спортивну реабілітацію. Проект реалізовано спільно з ГО «Асоціація сприяння фізичній реабілітації осіб з інвалідністю «Звитяга Нескорених».

«Разом» – проєкт з навчання та працевлаштування для ветеранів та членів їх родин. Реалізується Національною енергетичною компанією “Укренерго” спільно з Українським ветеранським фондом за підтримки Lobby X, Veteran Hub та The Israel Trauma Coalition (ITC) та дає можливість опанувати нову професію та стати професійними електромонтерами з обслуговування підстанцій.

ТАКОЖ МІНВЕТЕРАНІВ МАЄ ЧИСЕЛЬНІ МЕМОРАНДУМИ ПРО СПІВПРАЦЮ, ЯКІ ПЕРЕДБАЧАЮТЬ РЕАЛІЗАЦІЮ СПІЛЬНИХ ІНІЦІАТИВ У ВЕТЕРАНСЬКІЙ СФЕРІ.

- Меморандум з Ініціативним центром сприяння активності та розвитку громадського почину «Єднання», який передбачає партнерство та підсилення у сфері формування та реалізації державної ветеранської політики.
- Меморандум з Асоціацією міст України про підтримку ветеранів російсько-української війни для забезпечення їхнього соціального захисту, сприяння у соціальній та професійній адаптації, наданні психологічної підтримки.
- Меморандум із Федерацією роботодавців України про сприяння соціальній і професійній адаптації, надання психологічної підтримки, забезпечення єдиного підходу до розробки та впровадженню системи переходу від військової кар’єри до цивільного життя.
- Меморандум із Фондом громадських досліджень та розвитку США (US Civilian Research & Development Foundation, CRDF Global) про взаєморозуміння щодо професійного розвитку українських ветеранів в сфері кібербезпеки.
- Меморандум із «Суспільним Мовленням» про взаємодію в галузі соціального захисту ветеранів.
- Меморандум з Міністерством молоді та спорту України та «Українською асоціацією футболу» щодо розвитку та популяризації футбольних змагань серед учасників АТО/ООС.

- Меморандум про співробітництво із Товариством Червоного Хреста України.
- Меморандум з Асоціацією районних та обласних рад про соціальну підтримку ветеранів та членів їхніх сімей.
- Меморандум про ветеранський розвиток та освіту для Захисників і Захисниць та членів їхніх сімей із Львівським національним університетом ім. Івана Франка.
- Меморандум із онлайн-платформою з пошуку роботи «roboota.ua» про підтримку українських ветеранів й ветеранок та їхніх родин у питаннях працевлаштування, а також у реалізації державної ветеранської політики.
- Меморандум Порозуміння із Радою міжнародних наукових досліджень та обмінів (IREX), який передбачає подальшу співпрацю над спільними проектами і програмами, такими як «Програма реінтеграції ветеранів», «Український фонд швидкого реагування» (URRF) та ін.

Як правило, там де співробітництво не підкріплене власними бюджетними можливостями у партнерів, такі меморандуми залишаються суто декларативними і не переходять у площину спільних проєктів.

ГАРАНТІЇ ТА ПІЛЬГИ ВЕТЕРАНАМ В УКРАЇНІ

Говорячи про ветеранську політику в Україні, слід зазначити, що ще з радянських часів діє традиційно широка система соціальних гарантій та персональних пільг, багато з яких є фактично незабезпеченими ресурсами, або надзвичайно складними для практичної реалізації та ніколи не піддавалися відповідній ревізії, але менше з тим вони продовжують існувати.

ЗОКРЕМА, ВІДПОВІДНО ДО ЗАКОНУ «ПРО СТАТУС ВЕТЕРАНІВ ВІЙНИ, ГАРАНТІЇ ЇХ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ» №3551-ХІІ ВІД 22.10.1993» І СТАНОМ НА 2024 РІК УБД МАЮТЬ ПРАВО НА:

- безплатне одержання ліків, лікарських засобів, імунобіологічних препаратів та виробів медичного призначення за рецептами лікарів;
- безоплатне зубопротезування (першочергово);
- 75% знижки на квартплату, плату за комунальні послуги, опалення будинків;
- безкоштовний проїзд;
- користування при виході на пенсію поліклініками та госпіталями;
- щорічне медобстеження і диспансеризація;
- обслуговування в лікувально-профілактичних закладах, аптеках та госпіталізація (першочергово);
- виплата допомоги по тимчасовій непрацездатності в розмірі 100% від зарплати незалежно від стажу роботи;
- використання чергової щорічної відпустки у зручний час;
- додаткова відпустка строком до 14 календарних днів зі збереженням зарплати;
- переважне право на залишення на роботі при скороченні чисельності чи штату працівників;
- забезпечення жилою площею осіб, які потребують поліпшення житлових умов (першочергово);
- відведення земельних ділянок для індивідуального житлового будівництва, садівництва і городництва (першочергово);
- ремонт жилих будинків і квартир цих осіб, які потребують поліпшення житлових умов та забезпечення їх паливом (першочергово);

- одержання позики на будівництво, реконструкцію або капітальний ремонт жилих будинків і подвірних будівель, дачних будинків і благоустрій садових ділянок;
- вступ до ЖБК, кооперативів по будівництву (першочергово);
- пільги зі сплати податків, зборів, мита та інших платежів до бюджету;
- позачергове користування всіма послугами зв'язку та позачергове встановлення на пільгових умовах квартирних телефонів;
- першочергове обслуговування підприємствами, установами та організаціями служби побуту, громадського харчування, житлово-комунального господарства, міжміського транспорту, службами, що надають соціальні послуги з догляду;
- переважне право на вступ до закладів вищої, фахової передвищої освіти, право на позаконкурсний вступ до закладів професійної (професійно-технічної) освіти;
- виплата до 5 травня.

ОСОБИ З ІНВАЛІДНІСТЮ ВНАСЛІДОК ВІЙНИ МАЮТЬ ПРАВО НА ТАКІ ПІЛЬГИ, ЯК:

- безплатне одержання ліків, лікарських засобів, імунобіологічних препаратів та виробів медичного призначення за рецептами лікарів;
- безплатне зубопротезування (позачергово);
- 100% знижки на квартплату, плату за комунальні послуги, опалення будинків;
- безкоштовний проїзд;
- користування при виході на пенсію поліклініками та госпіталями;
- щорічне медобстеження і диспансеризація;
- обслуговування в лікувально-профілактичних закладах, аптеках та госпіталізація (позачергово);
- виплата допомоги по тимчасовій непрацездатності в розмірі 100% від зарплати незалежно від стажу роботи;
- використання чергової щорічної відпустки у зручний час;
- додаткова відпустка строком до 14 календарних днів зі збереженням зарплати;

- переважне право на залишення на роботі при скороченні чисельності чи штату працівників;
- забезпечення жилою площею осіб, які потребують поліпшення житлових умов (позачергово);
- відведення земельних ділянок для індивідуального житлового будівництва, садівництва і городництва (позачергово);
- ремонт жилих будинків і квартир цих осіб, які потребують поліпшення житлових умов та забезпечення їх паливом (позачергово);
- одержання позики на будівництво, реконструкцію або капітальний ремонт жилих будинків і подвірних будівель, дачних будинків і благоустрій садових ділянок;
- вступ до ЖБК, кооперативів по будівництву (першочергово);
- пільги зі сплати податків, зборів, мита та інших платежів до бюджету;
- позачергове користування всіма послугами зв'язку та позачергове встановлення на пільгових умовах квартирних телефонів;
- першочергове обслуговування підприємствами, установами та організаціями служби побуту, громадського харчування, житлово-комунального господарства, міського транспорту, службами, що надають соціальні послуги з догляду;
- переважне право на вступ до закладів вищої, фахової передвищої освіти, право на позаконкурсний вступ до закладів професійної (професійно-технічної) освіти;
- виплата до 5 травня;
- позачергове працевлаштування за спеціальністю;
- позачергове безоплатне забезпечення автомобілем;
- звільнення від орендної плати за гаражі під спецзасоби для пересування;
- позачергове забезпечення продовольчими товарами в спеціалізованих салонах-магазинах.

ДЛЯ УЧАСНИКІВ ВІЙНИ ПЕРЕДБАЧЕНІ ТАКІ ПІЛЬГИ:

- безплатне одержання ліків, лікарських засобів, імунобіологічних препаратів та виробів медичного призначення за рецептами лікарів;
- безоплатне зубопротезування (першочергово);
- 50% знижки на квартплату, плату за комунальні послуги, опалення будинків;
- користування при виході на пенсію поліклініками та госпіталями;
- щорічне медобстеження і диспансеризація;
- обслуговування в лікувально-профілактичних закладах, аптеках та госпіталізація (першочергово);
- виплата допомоги по тимчасовій непрацездатності в розмірі 100% від зарплати незалежно від стажу роботи;
- використання чергової щорічної відпустки у зручний час;
- додаткова відпустка строком до 14 календарних днів без збереження зарплати;
- забезпечення жилою площею осіб, які потребують поліпшення житлових умов (першочергово);
- відведення земельних ділянок для індивідуального житлового будівництва, садівництва і городництва (першочергово);
- ремонт жилих будинків і квартир цих осіб, які потребують поліпшення житлових умов та забезпечення їх паливом (першочергово);
- одержання позики на будівництво, реконструкцію або капітальний ремонт жилих будинків і подвірних будівель, дачних будинків і благоустрій садових ділянок;
- вступ до ЖБК, кооперативів по будівництву (першочергово);
- пільги зі сплати податків, зборів, мита та інших платежів до бюджету;
- позачергове користування всіма послугами зв'язку та позачергове встановлення на пільгових умовах квартирних телефонів;
- першочергове обслуговування підприємствами, установами та організаціями служби побуту, громадського харчування, житлово-комунального господарства, міської транспорту, службами, що надають соціальні послуги з догляду.
- виплата до 5 травня.

На відміну від системи пільг і преференцій в США, більшість з яких «зашито» в програми і проекти відповідно до потреб і життєвих обставин ветерана, українська система гарантій та пільг ветеранам досі лишається «спадкоємицею» радянського минулого. Вона не є диференційованою та таргетованою, слабо враховує індивідуальні потреби, не передбачає можливостей індивідуального вибору, не мотивує на особистий розвиток та соціальний успіх, та в цілому не враховує того факту, що з радянських часів соціально-економічна реальність кардинально та незворотно змінилася.

НОРМАТИВНО-ПРАВОВА БАЗА ВЕТЕРАНСЬКОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ (СТАНОМ НА СЕРЕДИНУ 2024 РОКУ) ПРЕДСТАВЛЕНА НАСТУПНИМИ АКТАМИ:

- 1.** Закон України Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей № 2011-ХІІ від 20.12.1991
- 2.** Закон України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» № 3551-ХІІ від 22.10.1993
- 3.** Постанова КМУ Про порядок видачі посвідчень і нагрудних знаків ветеранів війни № 302 від 12.05.1994
- 4.** Постанова КМУ Про комісії для розгляду питань, пов'язаних із встановленням статусу учасника війни, відповідно до Закону України “Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту” № 458 від 26.04.1996
- 5.** Закон України Про боротьбу з тероризмом № 638-ІV від 20.03.2003
- 6.** Наказ Міноборони Про затвердження Положення про військово-лікарську експертизу в Збройних Силах України № 402 від 14.08.2008
- 7.** Постанова КМУ Питання медико-соціальної експертизи № 1317 від 03.12.2009
- 8.** Наказ УДО Про затвердження Положення про Комісію з питань розгляду матеріалів про визначення учасників бойових дій в Управлінні державної охорони України та Інструкції про порядок видачі посвідчень учасника бойових дій, нагрудних знаків “Ветеран війни - учасник бойових дій” і листів талонів на право одержання проїзних квитків з 50-відсотковою знижкою їх вартості в Управлінні державної охорони України № 485 від 11.08.2014
- 9.** Постанова КМУ Про затвердження Порядку надання та позбавлення статусу учасника бойових дій осіб, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України і брали безпосередню участь в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення чи у здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації в Донецькій та Луганській областях, забезпеченні їх здійснення, у заходах, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України № 413 від 20.08.2014

- 10.** Постанова КМУ Про затвердження Порядку надання статусу особи з інвалідністю внаслідок війни особам, які отримали інвалідність внаслідок поранення, контузії, каліцтва або захворювання, одержаних під час безпосередньої участі в антитерористичній операції, здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації в Донецькій та Луганській областях, забезпеченні їх проведення, під час безпосередньої участі у заходах, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України № 685 від 08.09.2015
- 11.** Постанова КМУ Питання надання статусу учасника війни деяким особам № 739 від 23.09.2015
- 12.** Наказ Мінфіну Про затвердження Положення про Комісію з питань розгляду матеріалів про визнання учасниками бойових дій у Державній фіскальній службі України № 957 від 14.11.2016
- 13.** Наказ МВС Про затвердження Положення про комісію Національної поліції України з питань розгляду матеріалів про визнання учасниками бойових дій, учасниками війни поліцейських, державних службовців та інших працівників Національної поліції України № 405 від 23.05.2016
- 14.** Наказ МВС Про затвердження Положення про діяльність медичної (військово-лікарської) комісії МВС № 285 від 03.04.2017
- 15.** Наказ Мінінфраструктури Про затвердження Положення про комісію Адміністрації Державної спеціальної служби транспорту з питань розгляду матеріалів про визнання учасниками бойових дій № 305 від 12.09.2017
- 16.** Постанова КМУ Деякі питання встановлення зв'язку інвалідності з пораненнями чи іншими ушкодженнями здоров'я № 306 від 25.04.2018
- 17.** Наказ МВС Про затвердження Положення про комісію Головного управління Національної гвардії України з питань розгляду матеріалів про визнання учасниками бойових дій, учасниками війни № 887 від 06.11.2018
- 18.** Постанова КМУ Питання діяльності Міністерства у справах ветеранів України № 986 від 28.11.2018
- 19.** Наказ МВС Про затвердження Положення про

комісію з питань розгляду матеріалів про визнання учасниками бойових дій у Державній службі України з надзвичайних ситуацій та Інструкції про порядок видачі посвідчень учасника бойових дій, нагрудних знаків "Ветеран війни - учасник бойових дій" та листів талонів на право одержання проїзних квитків з 50-відсотковою знижкою їх вартості в Державній службі України з надзвичайних ситуацій № 1048 від 22.12.2018

20. Постанова КМУ Деякі питання Міністерства у справах ветеранів № 1175 від 27.12.2018

21. Наказ МВС Про затвердження Положення про комісію Адміністрації Державної прикордонної служби України з питань розгляду матеріалів про визнання учасниками бойових дій, учасниками війни № 281 від 15.04.2019

22. Наказ МВС Про затвердження Положення про комісію Міністерства внутрішніх справ України з питань розгляду матеріалів про визнання учасниками бойових дій, учасниками війни № 395 від 23.05.2019

23. Постанова КМУ Про Єдиний державний реєстр ветеранів війни № 700 від 14.08.2019

24. Постанова КМУ Деякі питання оптимізації системи центральних органів виконавчої влади № 829 від 02.09.2019

25. Наказ Держспецзв'язку Про затвердження Положення про Комісію з питань розгляду матеріалів про визначення учасників бойових дій у Державній службі спеціального зв'язку та захисту інформації України та Інструкції про порядок видачі посвідчень учасників бойових дій, нагрудних знаків «Ветеран війни - учасник бойових дій» і листів талонів на право одержання ветераном війни проїзних квитків з 50-відсотковою знижкою їх вартості у Державній службі спеціального зв'язку та захисту інформації України № 63 від 06.02.2019

26. Розпорядження КМУ Про віднесення цілісних майнових комплексів державних організацій до сфери управління Міністерства у справах ветеранів № 377-р від 05.06.2019

27. Постанова КМУ Деякі питання оптимізації системи центральних органів виконавчої влади № 212 від 11.03.2020

28. Наказ Мінветеранів Про затвердження Положення про міжвідомчу комісію з питань розгляду матеріалів

про визнання учасниками бойових дій та виплати одноразової грошової допомоги в разі загибелі (смерті) або інвалідності волонтера і деяких інших категорій осіб відповідно до Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» №43 від 26.02.2021

29. Закон України Про внесення змін до деяких законів України щодо регулювання правового режиму на тимчасово окупованій території України № 2217-IX від 21.04.2022

30. Наказ Міноборони Про затвердження Положення про комісії Міністерства оборони України з питань розгляду матеріалів про визнання учасниками бойових дій, учасниками війни та вирішення спірних питань щодо зарахування окремих періодів служби до вислуги років та Інструкції про порядок видачі в Міністерстві оборони України посвідчень учасника бойових дій, нагрудних знаків «Ветеран війни - учасник бойових дій» та листів талонів на право одержання ветеранами війни проїзних квитків з 50-відсотковою знижкою їх вартості № 369 від 10.11.2022

31. Наказ СЗРУ Про затвердження Положення про Комісію з питань розгляду матеріалів про визнання учасниками бойових дій у Службі зовнішньої розвідки України та Інструкції про порядок видачі посвідчень учасника бойових дій, нагрудних знаків «Ветеран війни - учасник бойових дій» та листів талонів на право одержання ветеранами війни проїзних квитків з 50-відсотковою знижкою їх вартості у Службі зовнішньої розвідки України № 236-ВС від 31.01.2023

32. Наказ ЦУ СБУ Про затвердження Положення про комісію з питань розгляду матеріалів про визнання учасниками бойових дій в Службі безпеки України № 69 від 24.02.2023

33. Постанова КМУ Деякі питання встановлення факту безпосередньої участі у заходах, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України № 685 від 07.07.2023

34. Наказ Мін'юсту Про затвердження Положення про комісію з питань розгляду матеріалів про визнання учасниками бойових дій у Міністерстві юстиції України № 4324/5 від 18.12.2023

Навіть поверхневого ознайомлення із переліком нормативно-правових актів в системі ветеранської політики України цілком достатньо, аби побачити що:

- Майже всі вони представляють собою не закони, а підзаконні акти;
- 50% з них регулює діяльність відомчих комісій;
- Жодного принципово нового ветеранського закону не було прийнято після 2022 року, а базові норми ветеранської політики в Україні було закладено ще «на зорі» незалежності (1991-1993);

ПРЕДСТАВНИКАМИ ВЕТЕРАНСЬКОЇ АУДИТОРІЇ НАЙЧАСТІШЕ ВІДЗНАЧАЮТЬСЯ НАСТУПНІ ПРОБЛЕМИ ЩОДО ДОСТУПНОСТІ І ЯКОСТІ МОЖЛИВОСТЕЙ ДЕРЖАВНОЇ ВЕТЕРАНСЬКОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ:

Забюрократизованість процедур. Зазначена проблема носить традиційний та загальний характер в Україні, проте засилля бюрократії в системі ветеранської політики сприймається суспільством та самими ветеранами чи не найбільш негативно. Ветерани постійно нарікають на бюрократичні перешкоди скрізь, де б вони не зіштовхувалися із роботою державною машини: від процедур отримання та підтвердження статусів до доступу до пільг, пенсій, медичного обслуговування та соціальної підтримки. На жаль, ця проблема є тісно спорідненою із корупцією, що ще більш делегітимізує зусилля держави та остаточно підриває довіру до неї.

Неадекватні медичні та реабілітаційні послуги. Ветерани доволі часто стикаються з труднощами при доступі до належного медичного обслуговування та реабілітаційних послуг. Державні послуги бувають або недоступними за місцем проживання ветеранів, або не відповідають їхнім поточним потребам, зокрема це стосується спеціалізованої допомоги при подоланні наслідків фізичних і психічних бойових травм. Зокрема, обмежені бюджетні можливості держави не дозволяють ветеранам отримувати якісні протези, які б дозволяли максимально відновлювати функціональність кінцівок. Більшу частину відповідних грошових коштів ветерани вимушені збирати самостійно, звертаючись за допомогою до громадських організацій і благодійних фондів.

Недостатня психологічна підтримка та догляд за психічним здоров'ям. Психологічний вплив бойових дій і військової служби є значним, але послуги з охорони психічного здоров'я для ветеранів в Україні часто обмежені. Досі бракує кваліфікованих спеціалістів із психічного здоров'я, спеціалізованого обладнання, сучасних методик, медикаментів та профільних закладів лікування. До того ж, більшість фахівців з психологічної підтримки не мають відповідного досвіду і особисто не знайомі із специфікою «військових» психологічних проблем. Багато з ветеранів, які потребують допомоги, починають нею користуватися вже тоді, коли рідні і безпосереднє оточення вже зіштовхуються із гострими наслідками психологічних криз.

Відсутність можливостей працевлаштування та економічної підтримки. Перехід від військової служби до цивільного життя є складним і багатьом ветеранам важко знайти стабільне житло та підходящу роботу. Державна Стратегія та Програма забезпечення відповідного переходу станом на середину вересня 2024 року є досі остаточно несформованою та незатвердженою. Основні існуючі проекти щодо професійної підготовки, консультацій з питань кар'єри, грантової підтримки та пошуку роботи почали працювати лише на початку 2024 року і знаходяться на початкових стадіях впровадження. На сьогодні, побудова стабільної системи державної підтримки переходу від військової служби до цивільного життя так і залишається справою майбутнього.

Житлові проблеми та бездомність. Невирішеність проблеми із власним житлом є однією із найбільших кричущих проблем серед українських ветеранів. Специфікою цієї проблеми в Україні є також і те, що багато з них втратили свої домівки та майно внаслідок війни. Деякі житлові програми існують, проте вони є маломасштабними та ненаповненими ресурсами. В цілому, за цим напрямом політики держава й досі не спромоглася запропонувати якихось зрозумілих та дієвих рішень.

Відсутність підтримки сімей ветеранів. Традиційно, саме сім'ї несуть основний фінансовий, соціальний, психологічний, побутовий тягар від необлаштованості та незабезпеченості Захисників. У випадку проблем із здоров'ям, складнощів із адаптацією або у разі смерті Захисників – їхні сім'ї потрапляють у ще більш глибокі кризи та скрутне становище. На жаль, на рівні державної політики досі ще немає розуміння того очевидного

факту, що всебічна допомога сім'ям ветеранів є найважливішим елементом їхнього суспільного визнання, захисту, реінтеграції, повернення до повноцінного життя, а також основою престижу військової служби та мотивації до неї.

Визнання та вшанування служби. За сукупністю наявних проблем ми маємо ситуацію, коли ветерани та військові почувають себе зрадженими, покинутими, не оціненими та непотрібними своїй Державі. Це почуття соціальної несправедливості додатково загострюється через нескінчені корупційні скандали, безвідповідальні заяви та вчинки політиків. Як наслідок, маємо не лише проблеми із мобілізацією, але й зростання деструктивно-радикальних настроїв та зневіри у традиційні політичні інститути.

Все це буде мати дуже серйозні і складно прогнозовані негативні наслідки, якщо нагальні проблеми не почати вирішувати вже «тут і зараз».

У ЯКОСТІ ЗАГАЛЬНОГО ПОРІВНЯЛЬНОГО ВИСНОВКУ МОЖНА ЗАЗНАЧИТИ НАСТУПНЕ:

В цілому, на основі порівняння основних елементів ветеранської політики в Україні і в США можна констатувати помітну різницю між концептуальним, нормативно-установчим, організаційним, програмним та проєктним рівнями ветеранської політики. Якщо в США система є збалансованою за своїми рівнями і постійно розвивається від оновлення уявлень і норм до впровадження нових практик, то в Україні можна констатувати дзеркально-протилежну ситуацію. Діюча система є абсолютно несучасною і незабезпеченою на рівні уявлень, норм, кадрів, інфраструктури тощо, при цьому вона має значний «навіс» вже існуючих фінансових зобов'язань, різко зростаючу аудиторію та велику кількість хронічно невирішених проблем. Як наслідок, така політика цілком закономірно є малоефективною, незрозумілою та надмірно залежною від суб'єктивних політичних чинників.

ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ
ВІЛЬНІ ТА ВІРНІ

РОЗДІЛ III

ПОЛІТИКА ЩОДО ЖІНОК ВЕТЕРАНІВ В США ТА УКРАЇНІ

ДОСВІД США

Жінки-ветерани становлять близько 10% від загальної кількості ветеранів США. У відповідь на збільшення кількості жінок, які служать в армії США, усвідомлюючи унікальні проблеми, з якими вони стикаються, політики запровадили низку ініціатив для підтримки жінок-ветеранів у різних секторах, включаючи охорону здоров'я, працевлаштування, запобігання безпритульності та гендерно специфічні послуги. Ця політика спрямована на задоволення особливих потреб жінок-ветеранів і забезпечення отримання ними догляду та допомоги, необхідних для успішного переходу до цивільного життя.

ПОСЛУГИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

Одним з наріжних каменів політики США щодо жінок-ветеранів є комплексні медичні послуги, які надає Міністерство у справах ветеранів США (VA). Програма охорони здоров'я жінок-ветеранів, заснована в 1988 році, зосереджена на задоволенні потреб жінок-ветеранів у сфері охорони здоров'я. Згідно з цією програмою, створено жіночі клініки при медичних центрах по всій країні, які укомплектовані постачальниками медичних послуг та персоналом, який спеціалізується на наданні медичної допомоги з урахуванням гендерних аспектів.

Інформацію та ресурси жінкам-ветеранам, які шукають медичних послуг, VA надає окремий кол-центр для жінок-ветеранів.

Стратегічна група охорони здоров'я жінок-ветеранів VA контролює розробку та реалізацію політики для покращення доступу жінок-ветеранів до якісного медичного обслуговування. Це включає розширення таких послуг, як охорона репродуктивного здоров'я, догляд за вагітністю та пологами, послуги психічного здоров'я та лікування військових сексуальних травм (MST).

VA також пропонує комплексні послуги первинної медичної допомоги для жінок, включаючи профілактичні огляди, імунізацію та лікування хронічних захворювань.

Нещодавно VA розширило скринінг раку молочної залози та мамографію для ветеранів із потенційним токсичним впливом; підтриманий доступ до послуг з репродуктивного здоров'я, включаючи контрацепцію, екстракорпоральне запліднення, консультування щодо абортів і – у деяких випадках – догляд за абортами для ветеранів; індивідуальну координацію пологів для жінок-ветеранів.

VA організувало відкриття Центру дій для жінок-ветеранів, допомігши понад 340 жінкам-ветеранам подати заявку на допомогу та пільги, на які вони заслуговують.

Завдяки Програмі спільних досліджень VA провело наймасштабніше клінічне випробування за участі жінок-ветеранів із розміром вибірки 277 осіб з діагнозом посттравматичний стресовий розлад (ПТСР). У дослідженні порівнювали ефективність тривалої експозиційної терапії із традиційною терапією.

ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ ТА ОСВІТА

Іншим ключовим аспектом політики щодо жінок-ветеранів є підтримка переходу жінок до цивільного життя через ініціативи з працевлаштування та освіти. Служба працевлаштування та навчання ветеранів (VETS) керує такими програмами, як Програма допомоги перехідному періоду (TAP), яка надає жінкам-ветеранам допомогу в пошуку роботи, проводить семінари з написання резюме та тренінги з розвитку навичок.

В межах Програми професійної реабілітації та працевлаштування (VR&E) жінкам-ветеранам пропонуються освітні та навчальні послуги, які мають допомогти знайти нові кар'єрні можливості або продовжити освіту.

Крім того Управління пільг ветеранам (VBA) надає освітні пільги відповідно до законопроекту GI для жінок-ветеранів та їхніх утриманців, які мають право на навчання, покриваючи витрати на навчання, житло та інші освітні витрати.

ЗАПОБІГАННЯ БЕЗПРИТУЛЬНОСТІ

Програма Служби підтримки сімей ветеранів (SSVF) VA надає фінансову допомогу, послуги із ведення справ та допоміжні послуги жінкам-ветеранам та їхнім сім'ям, яким загрожує залишитися безхатками або втратити стабільне житло. Завдяки партнерству з громадськими організаціями та некомерційними установами програма SSVF допомагає жінкам-ветеранам отримати постійне житло та доступ до необхідних ресурсів для досягнення довгострокової стабільності.

ГЕНДЕРНО СПЕЦІАЛЬНІ ПОСЛУГИ

Визнаючи унікальний досвід і потреби жінок-ветеранів, розробники політики запровадили послуги та програми з урахуванням їхніх гендерних особливостей. Наприклад, Директива Управління з питань охорони здоров'я ветеранів (VHA) вимагає призначення спеціальних

менеджерів програми для жінок-ветеранів (WVPM) у кожному медичному центрі VA для нагляду та координації медичних послуг, інформаційно-роз'яснювальних ініціатив та зусиль із захисту прав жінок-ветеранів. Це забезпечує наявність досвідченого та підтримуючого персоналу для задоволення потреб і вирішення специфічних проблем жінок-ветеранів, які мають доступ до медичних послуг Міністерство у справах ветеранів.

Крім того, Міністерство у справах ветеранів пропонує спеціалізовані послуги з питань психічного здоров'я для жінок-ветеранів, включаючи консультування та терапію, спрямовану на вирішення таких проблем, як військова сексуальна травма, посттравматичний стресовий розлад (ПТСР) і стрес, пов'язаний з бойовими діями. Групи підтримки і оздоровчі ретрити для жінок надають жінкам-ветеранам можливість спілкуватися з іншими людьми, які мають подібний досвід і отримують підтримку від своїх побратимів.

Міністерство розпочало кампанії проти домагань, такі як кампанія White Ribbon Campaign, спрямовані на викорінення сексуального насильства та домагань у закладах охорони здоров'я. Такі організації, як Американські ветерани-інваліди (DAV), відіграли важливу роль у підтримці цих зусиль, навчаючи ветеранську спільноту важливості ставлення до всіх ветеранів з повагою та гідністю. DAV створив відео та спеціальний подкаст для поширення інформації серед своїх учасників. Крім того, DAV підтримує сторінку онлайн-ресурсу, присвячену жінкам-ветеранам, які регулярно діляться особистими історіями пов'язаними з військовою сексуальною травмою (MST). У лютому 2024 року DAV випустив вичерпний звіт під назвою «Жінки-ветерани: шлях до психічного здоров'я». У цьому звіті висвітлюються унікальні фактори, що сприяють високому рівню самогубств серед жінок-ветеранів, і закликається до вдосконалення системи охорони психічного здоров'я для кращої підтримки цієї групи населення. Він ґрунтується на попередніх звітах, опублікованих DAV, зокрема «Жінки-ветерани: довга дорога додому» від 2014 року та «Жінки-ветерани: шлях вперед» від 2018 року, в яких виявлено прогалини в системі охорони здоров'я, забезпечення житлом, працевлаштуванні та роботі громадських служб підтримки для жінок.

Міністерство у справах ветеранів заснувало державне приватне партнерство, спрямоване на надання юридичних послуг, спеціально розроблених для жінок-ветеранів. Ця ініціатива, передбачає виділення додаткової суми для програми грантів «Послуги підтримки сімей ветеранів». Мета полягає в підтримці організацій, які надають пріоритетну допомогу жінкам-ветеранам та їхнім родинам, усвідомлюючи унікальні проблеми та потреби, з якими вони можуть зіткнутися.

У 2019 році була створена робоча група з питань жінок-ветеранів Комітету у справах ветеранів Конгресу США, яка відіграє ключову роль у підвищенні обізнаності про проблеми, з якими стикаються жінки-ветерани. Ця ініціатива призвела до прийняття низки важливих рішень щодо вирішення конкретних потреб жінок-ветеранів.

АМЕРИКАНСЬКЕ ЗАКОНОДАВСТВО ЩОДО ЖІНОК-ВЕТЕРАНІВ

У Сполучених Штатах діє значна кількість законів, які стосуються забезпечення потреб і прав жінок-ветеранів. Ці закони спрямовані на те, щоб жінки, які служили в армії, отримували належне визнання, пільги, медичне обслуговування та допоміжні послуги.

Основні законодавчі акти та політика, які регулюють питання, пов'язані з жінками-ветеранами, включають:

Закон про інтеграцію жінок у збройні сили 1948 року.

Цей закон надав жінкам право служити в якості постійних, регулярних членів армії, флоту, корпусу морської піхоти та нещодавно сформованих ВПС.

Закон Дебори Семпсон. Це знаковий закон, названий на честь жінки, яка переодягнулася чоловіком, щоб брати участь у Війні за Незалежність спрямовано на покращення доступу до медичної допомоги та пільг для жінок-ветеранів. Він містить положення щодо розширення послуг VA, покращення догляду за постраждалими від сексуального насильства та розши-

рення охоплення жінок-ветеранів. З часом закон зазнав вдосконалень і ставши частиною **Закону про ветеранів COMRAST 2020** вмістив положення щодо збільшення персоналу для програм охорони здоров'я жінок, покращення конфіденційності та безпеки, а також розширення можливостей догляду за дітьми для жінок-ветеранів, які отримують медичну допомогу.

Закон про медичне обслуговування жінок-ветеранів і членів їх сімей. Це законодавство стосується різних аспектів медичної підтримки ветеранів і військовослужбовців Збройних сил, особливо зосереджуючись на лікуванні безпліддя, консультуванні та пов'язаних програмах. Зокрема, законопроект зобов'язує Міністерство оборони (DOD) і Міністерство у справах ветеранів (VA) пропонувати лікування фертильності та консультування ветеранам і військовослужбовцям, які мають на це право, а також їхнім подружжям, партнерам або особам, які цього потребують. До осіб, які мають право, належать тяжко поранені, хворі або травмовані колишні чи нинішні військовослужбовці, у яких розвинулося безпліддя під час служби. Міністерству оборони доручено розробити протоколи щодо вилучення та зберігання гамет, тоді як консультування та лікування фертильності включено до спектру авторизованих медичних послуг VA. Крім того, VA може покрити витрати на усиновлення до трьох осіб для зареєстрованих у системі охорони здоров'я VA. Законопроект також вимагає від VA розширити можливості свого контактного центру для жінок-ветеранів для надання допомоги та направлення до федеральних або громадських ресурсів. Окрім цього, законодавство розширює та розширює пілотну програму VA, спрямовану на групову реінтеграцію та послуги реадaptaції для конкретних жінок-ветеранів на постійній основі. Також він пропонує допомогу по догляду за дітьми для ветеранів, яким надаються послуги з догляду за психічним здоров'ям або консультації щодо адаптації.

Закон про медичні послуги опікунів і ветеранів від 2010 року. Цей закон містить положення щодо покращення медичних послуг для жінок-ветеранів, включаючи догляд за пологами, і закликає до створення служб догляду за дітьми в медичних закладах VA, щоб допомогти ветеранам з маленькими дітьми отримати доступ до послуг VA.

Закон про програму охорони здоров'я жінок-ветеранів. Цей закон розширює визначення медичних послуг для ветеранів, включаючи «послуги з догляду за жінками». Такі послуги охоплюють різноманітні пропозиції щодо охорони здоров'я, призначені для жінок, у тому числі консультації та допомогу, пов'язані з мазком Папаніколау, обстеженням грудей і мамографією, доглядом за репродуктивним здоров'ям і контрацепцією, лікуванням безпліддя та венеричних захворювань, менопаузою, а також усуненням фізичних або психологічних станів, спричинених актами сексуального насильства. Крім того, законопроект дозволяє укладати контракти на госпітальну допомогу та медичні послуги з установами, які не входять до DVA, щоб надавати послуги з догляду за жінками для ветеранів на амбулаторній або поза-амбулаторній основі.

Також Міністерству доручено подати Конгресу доповідь про надання медичних послуг жінкам-ветеранам і сприяти дослідженню проблем здоров'я жінок. Крім того, Генеральному контролеру доручено провести дослідження, щоб визначити відсоток усіх госпіталізованих жінок-ветеранів до закладів DVA на основі діагнозу психотичного захворювання порівняно з ветеранами-чоловіками. Дослідження має на меті надати уявлення про будь-які відмінності в показниках прийому та діагностувати пояснення таких відмінностей, якщо такі є.

«Публічний Акт 103-446». Закон про покращення пільг для ветеранів від 1994 року, який мав на меті покращити різні пільги та послуги, зокрема щодо компенсації, пенсії, освіти та охорони здоров'я. Його основні положення:

Покращені медичні послуги. Закон зобов'язав Міністерство у справах ветеранів (VA) посилити медичні послуги для ветеранів, включаючи послуги з психічного здоров'я, спеціалізований догляд для жінок-ветеранів і послуги для ветеранів з ВІЛ/СНІДом.

Agent Orange і радіаційне опромінення. Закон вимагав проведення досліджень і звітів про вплив на здоров'я опромінення Agent Orange (В'єтнамська війна) і радіації, розширюючи право на отримання компенсації для ветеранів, у яких після опромінення розвинулися певні захворювання.

Підвищення компенсації та пенсії. Закон вдосконалював механізми розгляду претензій на компенсацію та пенсійні виплати, гарантуючи, що ветерани отримували виплати ефективніше та з меншими затримками.

Програми навчання. Закон розширив освітні пільги для ветеранів відповідно до законопроекту про GI, включаючи положення про нетрадиційні освітні програми та покращені можливості професійного навчання.

Бездомність серед ветеранів. Закон звернувся до потреб бездомних ветеранів, дозволивши додаткове фінансування програм, спрямованих на допомогу бездомним ветеранам у отриманні житла, медичної допомоги та підтримки працевлаштування.

Закон вдосконалював механізми розгляду претензій на компенсацію та пенсійні виплати, гарантуючи, що ветерани отримували виплати ефективніше та з меншими затримками.

Пільги на поховання. Закон містив положення щодо розширення пільг на поховання для ветеранів, зокрема, збільшення допомоги на поховання в разі смерті, пов'язаної з виконанням службових обов'язків, і забезпечення того, щоб місця поховання ветеранів підтримувалися в належному стані.

Звернення ветеранів. Закон вносив зміни до порядку оскарження позовів ветеранів, у тому числі вдосконалив роботу апеляційної ради ветеранів, щоб зробити її більш ефективною та прозорою.

Дослідження та вивчення. Закон зобов'язав VA та інші установи провести кілька досліджень і звітів для покращення розуміння проблем здоров'я ветеранів, у тому числі тих, що стосуються небезпеки навколишнього середовища, психічного здоров'я та потреб ветеранів із числа меншин і жінок.

Жінки-ветерани. Цим актом було засновано Центр для жінок-ветеранів у Вірджинії, який слугуватиме центром для інформації, ресурсів та адвокації, пов'язаної з питаннями жінок-ветеранів. Центр надає інформаційно-пропагандистські, освітні та допоміжні послуги жінкам-ветеранам, включаючи допомогу в доступі до медичної допомоги, пільг, працевлаштування та громадських ресурсів.

Працевлаштування та реабілітація. Закон також передбачав заходи щодо покращення можливостей працевлаштування та послуг з професійної реабілітації для ветеранів-інвалідів, сприяння їх реінтеграції у трудову діяльність.

Загалом, цей закон заклав основу для багатьох подальших покращень послуг і пільг для ветеранів.

Закон про підзвітність і Закон про захист інформаторів. Ці акти забезпечують механізми для ветеранів, включаючи жінок, повідомляти про проблеми або скарги щодо послуг VA, не боячись помсти, забезпечуючи належне вирішення їхніх проблем.

Закон про підтримку жінок-ветеранів. Це законодавство встановлює ініціативи та дослідницькі заходи, спрямовані на покращення послуг з охорони психічного здоров'я для ветеранів, з особливим наголосом на жінках-ветеранах. Відповідно до цього законопроекту, Міністерство ветеранів має повноваження співпрацювати з незалежною організацією для проведення комплексного дослідження самогубств серед жінок-ветеранів.

Також Міністерство у справах ветеранів має намір проводити масштабні інформаційно-роз'яснювальні роботи на національному, регіональному та місцевому рівнях для запобігання самогубствам серед жінок-ветеранів.

Крім того, Міністерство у справах ветеранів має запровадити п'ятирічну грантову програму, призначену для підтримки окремих некомерційних організацій у наданні певних послуг жінкам-ветеранам. Ці послуги охоплюють, серед іншого, підтримку психічного здоров'я та фінансове консультування.

Законопроект передбачає, що Міністерство ветеранів має пропонувати фінансову допомогу кваліфікованим організаціям для полегшення надання або координації призначених служб підтримки психічного здоров'я для ветеранів що потребують лікування психічного здоров'я.

Закон про покращення консультування жінок-ветеранів. Він розширює групи та мережі підтримки посестринства, спеціально засновані для жінок-ветеранів, щоб сприяти товариству, взаємній підтримці та оздоровленню. Законом передбачено надання фінансування та ресурсів для відповідних ініціатив, які пропонують емоційну підтримку, наставництво та адвокацію для жінок-ветеранів що переходять до цивільного життя, справляються з проблемами психічного здоров'я або стикаються з іншими труднощами. Ці служби, очолювані ветеранами, охоплюють різноманітні заходи в рамках психіатричної та первинної медичної допомоги, надаючи життєво важливу допомогу та наставництво. Залучені фахівці, спираючись на власні історії одужання, служать прикладом для наслідування та пропонують допомогу в постановці цілей, вирішенні проблем і управлінні симптомами, надаючи можливість орієнтуватися на шляху до одужання.

Закон про надання цивільної допомоги військовослужбовцям (SCRA). Незважаючи на те, що SCRA поширюється на всіх військовослужбовців, включно з жінками, він забезпечує важливий захист щодо фінансових і правових питань для тих, хто служить в армії. Цей закон гарантує, що фінансові та юридичні проблеми жінок-ветеранів розглядаються, зокрема у питаннях, пов'язаних з житлом, позиками та іншими фінансовими зобов'язаннями.

Закон Джонні Ісаксона та Девіда П. Роу про покращення охорони здоров'я і пільг ветеранам. Це комплексний законодавчий акт, який: зобов'язує запровадити стандарти догляду та обстежень, спеціально розроблені для жіночих консультацій у медичних центрах Мінветеранів; розширює юридичні послуги для жінок-ветеранів; покращує міністерський колл-центр жінок-ветеранів; розширює послуги з протезування; підвищує кадрові вимоги та вимоги до навчання для постачальників послуг жіночого здоров'я; вимагає розробки комплексної політики для боротьби з сексуальними домаганнями та насильством у закладах Мінветеранів. Крім того, закон виділяє 20 мільйонів доларів на модернізацію медичних закладів для кращого розміщення жінок-ветеранів.

Закон про захист матерів, які служили. Він виділяє 15 мільйонів доларів США на програму координації догляду за материнством та передбачає проведення досліджень материнської смертності.

Закон д-ра Кейт Хендрікс Томас про підтримку розширеного огляду ветеранів бойових дій. Він розширює право на проходження маммографії на ветеранів, які служили в певних місцях протягом визначених періодів, включаючи тих, хто служив на об'єктах, відомих мають опікові ями.

Закон про допомогу та консультування після сексуальних травм у військових (MST). Хоча це не окремий закон, політика VA гарантує, що жінки (і чоловіки), які пройшли MST, отримують спеціалізований догляд, консультації та послуги підтримки. VA надає безкоштовну допомогу, пов'язану з MST, незалежно від того, чи зареєстрований ветеран у системі охорони здоров'я VA.

Закон про МІСІЮ VA від 2018 року. Цей закон містить положення, спрямовані на покращення медичних послуг для жінок-ветеранів. Він підтримує покращений доступ до медичної допомоги через мережі громадського догляду та збільшує фінансування постачальників медичних послуг VA, які зосереджуються на питаннях здоров'я жінок.

Закон про рівний доступ до контрацепції для ветеранів. Він надає жінкам-ветеранам доступ до безкоштовних засобів контрацепції.

Закон про доступ ветеранів до догляду за дітьми. Цей акт допомагає ветеранам, у тому числі жінкам, отримати доступ до послуг догляду за дітьми під час відвідування медичних прийомів у VA, дозволяючи їм ефективніше керувати своїм здоров'ям та обов'язками по догляду.

S.Res.267 – Резолюція про призначення 12 червня 2021 року «Днем вдячності жінкам-ветеранам». Сенат визначає 12 червня 2021 року «Днем вдячності жінкам-ветеранам», щоб відзначити службу та жертви жінок-ветеранів, які віддано служили во благо Сполучених Штатів Америки.

Закон про боротьбу з насильством щодо жінок (VAWA) 2022. Загальний закон, який надає підтримку також жінкам-ветеранам, які можуть пережити домашнє насильство, сексуальне насильство або переслідування. Закон гарантує, що федеральні та державні програми підтримки включають положення для ветеранів і військовослужбовців.

Закон про покращення охорони здоров'я ветеранів: Цей закон містить заходи щодо підвищення якості та доступності медичних послуг для жінок-ветеранів.

Ці закони та політика разом із постійними зусиллями з адвокації допомагають вирішити унікальні проблеми, з якими стикаються жінки-ветерани, такі як доступ до медичної допомоги з урахуванням статі, визнання їх служби та підтримка психічного здоров'я та благополуччя.

СПЕЦІАЛЬНІ ПРОГРАМИ ТА УСТАНОВИ, ЯКІ ЗАЙМАЮТЬСЯ ПИТАННЯМ ВЕТЕРАНСЬКОЇ ПОЛІТИКИ ЩОДО ЖІНОК-ЗАХИСНИЦЬ

Center for Women Veterans (CWV). Центр жінок-ветеранів є важливим компонентом Міністерства у справах ветеранів і слугує відданим захисником інтересів жінок-ветеранів. Заснований у 1994 році, він має на меті забезпечити жінкам-ветеранам рівний доступ до пільг, медичної допомоги та послуг, що надаються Міністерством. CWV відіграє вирішальну роль у вирішенні проблем, з якими стикаються жінки-ветерани. Також, CWV проводить національні та регіональні інформаційно-просвітницькі кампанії для підвищення обізнаності про пільги та послуги, доступні жінкам-ветеранам.

Women Veterans Program Managers (WVPMs). WVPM працюють у медичних центрах ветеранів та відповідають за координацію та нагляд за медичними послугами та програмами, орієнтованими на жінок.

Women Veterans Health Care Mini-Residency Program. Забезпечує підготовку та навчання медичних працівників щодо специфічних проблем та потреб жінок-ветеранів у сфері охорони здоров'я.

Програма охорони здоров'я жінок-ветеранів. Міністерство у справах ветеранів (VA) надає комплексні медичні послуги, адаптовані до жінок-ветеранів, включаючи первинну медичну допомогу, послуги репродуктивного здоров'я, послуги психічного здоров'я та спеціалізований догляд за такими станами, як військові статеві травми (MST) і посттравматичний стресовий розлад (ПТСР).

Кол-центр для жінок-ветеранів. ресурс, який пропонує інформацію та допомогу з отриманням доступу до медичного обслуговування та пільг VA.

Координація догляду за пологами. VA пропонує послуги з координації догляду за пологами, щоб допомогти жінкам-ветеранам під час вагітності, пологів і післяпологового догляду.

Послуги з психічного здоров'я. VA надає послуги з психічного здоров'я спеціально для жінок, вирішуючи такі проблеми, як депресія, тривога, посттравматичний стресовий розлад і MST.

Групи консультування та підтримки. Для жінок-ветеранів доступні різні групи підтримки та консультаційні послуги, щоб допомогти їм подолати травму та адаптуватися до цивільного життя.

Ветеранська підготовка та працевлаштування (VR&E). В межах програм пропонуються консультації з питань кар'єри, професійного навчання та допомоги в працевлаштуванні жінкам-ветеранам.

Пільги за Законом про GI. Жінки-ветерани мають право на отримання пільг на освіту відповідно до Закону про GI, які можуть бути використані для коледжу, професійного навчання, учнівства та інших навчальних занять.

Навчання підприємницькій діяльності для жінок-ветеранів. VA та інші організації надають цілий комплекс послуг щодо підтримки жінок-ветеранів у створенні та розвитку власного бізнесу.

Послуги підтримки сімей ветеранів (SSVF). Ця програма надає фінансову допомогу та послуги підтримки для запобігання безпритульності серед жінок-ветеранів та їхніх сімей.

Програма HUD-VASH. Співпраця між VA та Департаментом житлового будівництва та міського розвитку (HUD), яка надає ваучери на житло та послуги з управління справами бездомним ветеранам, у тому числі жінкам.

Просвітницька робота з жінками-ветеранами. Різноманітні просвітницькі програми мають на меті розповісти жінкам-ветеранам про доступні переваги та послуги та заохотити їх зареєструватися в чисельних програмах VA.

Правова допомога для жінок-ветеранів. Кілька організацій надають правову допомогу жінкам-ветеранам, допомагаючи їм у таких питаннях, як позови про інвалідність, сімейне право та трудові права.

Програми фінансової грамотності та консультаційні послуги, щоб допомогти жінкам-ветеранам керувати своїми фінансами та планувати майбутнє.

На сьогодні США є беззаперечною країною-лідером у напрацюванні норм, методичної бази та інструментарію жіночої ветеранської політики. За понад 30 років роботи, американськими урядовцями напрацьовано унікальний управлінський досвід, який є доступним для вивчення та запозичення такими країнами як Україна, де ветеранська політика вибудовується практично «з нуля».

РЕАЛІЇ В УКРАЇНІ

Державна політика щодо жінок-ветеранів є, мабуть, найбільш проблемною складовою державної ветеранської політики та державної політики у військовій та соціальній сферах, в цілому.

Якщо проблеми «ветеранського бізнесу» (ще один вкрай проблемний напрям) є, принаймні, на слуху та періодично проговорюються можновладцями, то жіноча ветеранська політика лишається майже не артикульованою, як явище, мета і напрям роботи.

Зараз в Українському війську служить 48 000 жінок, що більше ніж у арміях будь-якої країни НАТО, проте статус жінок-військових в Україні регулюється лише Законом про рівні права і можливості під час проходження військової служби у ЗСУ» від 2018 року. Тільки у лютому 2024 року наші жінки-захисниці вперше в історії українського війська нарешті отримали літній комплект жіночого військового одягу. Щодо ж статусу жінок-ветеранів, то окремої жіночої ветеранської специфіки ані на рівні законодавства, ані на організаційному рівні, ані серед офіційних напрямів діяльності Міністерства, ані серед його програм та проектів – не відображено.

Жіночий спорт в Україні існує, є навіть жіночі пасажирські вагони, а от окремої жіночої ветеранської специфіки ані на рівні законодавства, ані на організаційному рівні, ані серед державних програм та проектів немає.

Навіть неодноразове призначення жінок на посаду міністра у справах ветеранів не допомогло нашій ветеранській політиці стати більш сучасною та сприятливою щодо жінок.

Жінки-ветерани в рамках пануючого підходу до реалізації ветеранської політики є частиною ветеранської спільноти загалом, а не окремим напрямом діяльності та окремою реальністю. Вони мають в Україні доступ до загальної системи ветеранських благ, але головна проблема полягає у тому, що серед них немає таких, які було створено спеціально для жінок-ветеранів із урахуванням їхніх вікових, сімейних, побутових, фізіо-біологічних, соціо-культурних та інших потреб.

Деякі недержавні ініціативи надають спеціалізовані послуги для жінок-ветеранів та дружин ветеранів, проте цей напрям діяльності є мало освоєним.

З огляду на різке та постійне зростання кількості жінок у війську - ця короткозорість та нерозторопність з боку тих, хто визначає і реалізує державну політику, обов'язково відгукнеться величезними негативними наслідками для України. Масове безробіття, соціальна дезорієнтація, самотність, бідність, маргіналізація тощо – це те, що реально зустрінуть в цивільному житті десятки тисяч наших демобілізованих героїнь-захисниць, якщо ситуацію не почати змінювати на краще!

Інакше, з огляду на традиційно більш низькі розміри заробітних плат та пенсій в українських жінок, наші Захисниці після демобілізації ризикують опинитися однією із найбільш соціально незахищених і «непомічених державою» верств населення.

ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ
ВІЛЬНІ ТА ВІРНІ

РОЗДІЛ IV

ВЕТЕРАНСЬКИЙ БІЗНЕС В США ТА В УКРАЇНІ

ВЕТЕРАНСЬКЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО В США

За наявними даними в США на сьогодні проживає близько 19 мільйонів ветеранів. З яких кожен десятий – жінка. 65% ветеранів США – особи до 60 років. Безробітними серед ветеранів є 4,4% осіб, що на 1,1% менше, чим серед неветеранів. Майже 6% американських підприємств із сукупною виручкою понад 900 млрд. дол. та 3,9 млн. працівників – ветеранський бізнес.

Серед малих підприємств США позиції ветеранського бізнесу є ще більш вражаючими: майже кожне десяте мале підприємство в країні належить ветеранам; основним галузями ветеранського бізнесу є нафта та газ, фінанси, виробництво, роздрібна торгівля, професійні послуги, будівництво і транспорт.

Провідною інституцією, яка сприяє розвитку ветеранського бізнесу в США є Адміністрація малого бізнесу (SBA), заснована в 1953 році відповідно до Закону про малий бізнес.

Маючи розгалужену мережу регіональних офісів у всіх штатах і великих містах, SBA працює за наступними ключовими напрямками:

1. Полегшення доступу до фінансових ресурсів для малого та середнього бізнесу.
2. Надання інформаційних, освітніх та консультативних послуг.
3. Сприяння участі малого та середнього бізнесу у державних контрактах.
4. Захист інтересів малого та середнього бізнесу.

SBA розробляє стратегії, такі як розширення експортних можливостей, сприяння передачі технологій і покращення доступу до довгострокового фінансування для розширення бізнесу та інновацій. Крім того, SBA широко співпрацює з партнерськими організаціями, включаючи Центри розвитку малого бізнесу (SBDC), Жіночі бізнес-центри (WBC) та власне з **Офісами розвитку бізнесу ветеранів (OVBD)**. Останні є важливим елементом комунікації між SBA та ветеранською бізнес-спільнотою, пропонуючи послуги з аналізу політики, звітності та адвокації. OVBD також надають різні програми та послуги, такі як навчання, консультування

та нагляд за федеральними програмами закупівель для малих підприємств, які належать ветеранам та ветеранам-інвалідам.

Завданням Офісів розвитку бізнесу ветеранів (OVBD) є збільшення доступності, застосування та зручності програм для малого бізнесу для ветеранів, ветеранів-інвалідів, учасників резерву та їхніх родин.

Нормативно-правовий фундамент ветеранського підприємництва почав закладатися після В'єтнамської війни.

Так після прийняття **«Закону про охорону здоров'я ветеранів, навчання та позику для малого бізнесу»** від 1981 року, малий бізнес, який на 51% належить ветеранам війни у В'єтнамі отримав змогу залучати фінансову допомогу у вигляді кредитних гарантій або прямих позик для фінансування будівництва, придбання обладнання чи матеріалів.

Важливим законодавчим актом, що надав поштовх для подальшого розвитку ветеранського підприємництва, став **«Закон про підприємництво ветеранів і розвиток малого бізнесу»** від 1999 року, який заклав основу організаційної інфраструктури в системі ветеранського підприємництва.

Зокрема, законом було створено **Консультативний комітет адміністрації малого бізнесу у справах ветеранів**, який є автономним дорадчим органом, що пропонує поради та пропозиції щодо політики адміністратору малого бізнесу, заступнику адміністратора Управління з розвитку бізнесу ветеранів SBA, Конгресу, президенту та іншим політикам США. Адміністратор SBA має завдання призначити членів правління, яке складається з 15 волонтерів, включаючи ветеранів-власників малого бізнесу та представників ветеранських організацій.

Цим законодавчим актом було створено **Управління з розвитку бізнесу ветеранів** в Управлінні малого бізнесу США (SBA) для надання ресурсів, підтримки та допомоги ветеранам. Офіс пропонує консультації, навчання та доступ до капіталу малим підприємствам (VOSB) та малим підприємствам ветеранів-інвалідів (SDVOSB) через програми позик, адаптовані до потреб ветеранів.

Із прийняттям цього закону також було створено **Національну корпорацію з розвитку бізнесу ветеранів**, завданням якої є: посилення технічної допомоги ветеранам, які займаються підприємницькою діяльністю; координація ресурсів урядових відомств і приватного сектору для підтримки підприємств, що належать ветеранам; створення та керування мережею центрів підтримки для ветеранів і громадськості; подача щорічних звітів Президенту та Конгресу з докладним описом внеску ветеранського бізнесу в розвиток американської економіки та ін.

«Закон про покращення пільг для ветеранів» від 2008 року додатково розширив можливості укладання державних контрактів для VOSB та SDVOSB та вдосконалив систему контролю за дотриманням норм законодавства цими підприємствами (через сплеск активності ветеранського бізнесу, почалися зловживання із особливим статусом цього бізнесу та відповідними пільгами).

Крім того, відповідно до закону було створено **Центр ветеранських підприємств** для забезпечення контролю і сертифікації ветеранських підприємств.

Закон також передбачив створення **Міжвідомчої робочої групи з розвитку малого бізнесу** для координації федеральних зусиль щодо збільшення капіталу та можливостей для розвитку бізнесу, а також для укладення федеральних контрактів і субконтрактів з малими підприємствами, якими володіють і контролюють ветерани та інваліди війни. Очолювана Адміністрацією малого бізнесу США (SBA), вона складається з представників Міністерства оборони (DoD), Міністерства праці (DOL), Міністерства фінансів (Казначейства), Департаменту у справах ветеранів (DVA), Адміністрації загальних служб (GSA), Адміністративно-бюджетного управління (OMB) і чотирьох представників ветеранської служби та військових організацій. Згідно цього закону також розширилася мережа ветеранських бізнес-центрів, а також можливості дистанційного навчання та консультування ветеранів.

«Закон про ветеранське підприємництво та розвиток малого бізнесу» від 2015 року ще більше посилив підтримку ветеранського підприємництва шляхом розширення доступу до капіталу, консультацій та програм допомоги у закупівлях. Він також створив програму «Boots to Business», яка пропонує навчання підприємцтву та ресурси для військовослужбовців і ветеранів, які перебувають у процесі переходу від служби до цивільного життя.

Дієве законодавче та організаційне забезпечення дозволяє ветеранам мати доступ до багатьох програм і ресурсів, призначених для підтримки ветеранського підприємництва:

- SBA пропонує спеціальні ресурси для ветеранів, у тому числі програми фінансування, такі як програма кредитування Veterans Advantage, яка надає позики зі зниженою комісією для ветеранів.
- Управління розвитку бізнесу ветеранів (OVBD) в рамках SBA надає навчання, консультації та наставництво ветеранам, зацікавленим у започаткуванні чи розширенні свого бізнесу.
- Фінансування та позики SBA. Хоча SBA безпосередньо не позичає гроші, але вона гарантує позики, надані схваленими кредиторами, що знижує ризик для кредиторів і полегшує отримання фінансування для малого бізнесу. Програма позик пропонує фінансову допомогу підприємцям з особливими потребами. Програма позик 504: забезпечує довгострокове фінансування за фіксованою ставкою основних фондів, таких як обладнання чи нерухомість. Програма мікропозик: надає невеликі короткострокові позики малому бізнесу та певним некомерційним дитячим садам. Позики на випадок стихійного лиха: Надає позики під низькі відсотки підприємствам, власникам житла та орендарям, які постраждали від оголошених стихійних лих.
- Гранти SBA. Адміністрація керує декількома грантовими програмами, такими як Дослідження інновацій малого бізнесу (SBIR) і Передача технологій малого бізнесу (STTR), які підтримують високотехнологічні інновації та розвиток.
- Розвиток бізнесу та освіта. SBA пропонує навчання та консультування за різними програмами: Центри розвитку малого бізнесу (SBDC) надають безкоштовну або недорогу допомогу малому бізнесу. Жіночі бізнес-центри надають навчання та консультації жінкам-підприємцям. Мережа бізнес-наставників-волонтерів, які пропонують безкоштовні наставницькі послуги власникам малого бізнесу.
- Boots to Business (B2B) Це підприємницька освітня та навчальна програма для військовослужбовців, ветеранів та їхніх дружин.
- Програма HUBZone. Допомагає малим підприємствам у історично маловикористаних бізнес-зонах отримати преференційний доступ до федеральних контрактів.

- Програма малого бізнесу, що належить жінкам (WOSB) надає можливість конкурувати за федеральні контракти малим підприємствам, які належать жінкам.
- Ветеранські бізнес-центри (VBOC), які фінансуються SBA є загальнонаціональними центрами, які надають послуги з бізнес-навчання, консультацій та наставництва для ветеранів.
- Програма малого бізнесу для ветеранів з інвалідністю (SDVOSB). Ця програма допомагає ветеранам, які мають інвалідність отримати доступ до федеральних контрактів, призначених спеціально для SDVOSB.
- Програма підприємництва для ветеранів (VEP). Це навчальна програма з підприємництва, яка пропонується кількома університетами по всій країні та фінансується Інститутом ветеранів і сімей військових (IVMF) Сіракузького університету.
- Федеральні контрактні можливості. Ветерани можуть скористатися федеральними можливостями укладання контрактів за програмами SDVOSB і VOSB. Ці програми мають на меті забезпечити ветеранів необхідними ресурсами, підтримкою та можливостями для відкриття та розвитку успішного бізнесу.

Створення достатнього законодавчого підґрунтя для розвитку ветеранського бізнесу сприяло появі чисельних недержавних організацій і програм, а також ініціатив з боку великого бізнесу і місцевих громад.

Зокрема, слід відзначити ініціативу малого бізнесу, який належить жінкам-ветеранам (WVOSBI) і яка спрямована на захист жінок-ветеранів у сфері бізнесу. Заснована у 2019 році, вона активно сприяє розширенню підприємницьких можливостей жінок-ветеранів, пропонує індивідуальні програми та шляхи економічного розвитку, співпрацює з федеральними агентствами, комерційними структурами, некомерційними організаціями та навчальними закладами. Мета ініціативи — досягти цільової частки у розмірі 5% в загальному обсягу контрактів для малих підприємств, що належать жінкам-ветеранам (WOSB).

Окремим напрямом підтримки ветеранського бізнесу стала політика на рівні штатів, яка реалізується через законодавчі ініціативи та різноманітні місцеві практики. Так норма закону Генеральної Асамблеї Штату Пенсільванія запровадила звільнення від комерційного збору для ветеранів-власників малого бізнесу. Пільги та спеціальні умови для бізнесу ветеранів активно впроваджуються і в дотичних до бізнесу сферах. Зокрема, спеціальні положення для ветеранських підприємств запровадив Департамент транспорту Штату Міннесота.

Оскільки зусилля щодо сприяння ветеранському підприємству дали значні результати як для ветеранів, так і для економіки в цілому, то Уряд США постійно прагне до збільшення можливостей ветеранів отримувати державні контракти. Робиться це як через заохочення великих компаній, які при реалізації масштабних федеральних проектів мають залучати у якості субпідрядників ветеранські підприємства, так і через пряме квотування. Сьогодні щорічно 3% федеральних контрактів на закупівлі віддається для бізнесу, який належить ветеранам та захисникам з інвалідністю, у майбутньому цей показник планується підвищити до 20%.

Підприємства, що належать ветеранам зробили значний внесок в економіку США, і багато з них досягли помітного успіху в різних галузях. Ось деякі з найуспішніших ветеранських компаній у США:

FedEx. Засновник: Фредерік В. Сміт — колишній морський піхотинець. Сфера: логістика та доставка.

Сміт розробив концепцію FedEx під час навчання в Єльському університеті, плануючи створити компанію, яка могла б доставляти відправлення в стислі терміни. 1971 року після служби в Корпусі морської піхоти він заснував компанію FedEx. Сьогодні це глобальний гравець у галузі логістики і поштової доставки.

GoDaddy. Засновник: Боб Парсонс — ветеран війни у В'єтнамі. Сфера: веб-хостинг і реєстрація доменів.

Після повернення з В'єтнаму Парсонс заснував кілька компаній, перш ніж заснувати GoDaddy у 1997 році. GoDaddy згодом став головним гравцем у сфері реєстрації доменів і веб-хостингу, відомий своїми маркетинговими стратегіями та великою базою клієнтів.

U.S. Wings. Засновник: Девід Хек — колишній пілот армійського гелікоптера та ветеран війни у В'єтнамі. Сфера: військовий одяг і шкіряні куртки.

Компанія U.S. Wings починала з продажу автентичних військових курток і стала відомим світовим брендом у сфері військового та авіаційного одягу.

Black Rifle Coffee Company. Засновник: Еван Хафер — колишній «зелений берет». Сфера: обсмажування кави.

Хафер заснував компанію Black Rifle Coffee Company (BRCC), щоб надавати смачну і якісну каву ветеранам та співробітникам служб швидкого реагування. Бренд швидко виріс, відомий своїм патріотичним брендом, і тепер він має потужну присутність в Інтернеті, розгалужену дистрибуцію та велику базу лояльних клієнтів.

Nine Line Apparel. Засновник: Тайлер Меррітт — колишній капітан армії та пілот гелікоптера Apache. Сфера: одяг і аксесуари.

Nine Line Apparel зосереджується на патріотичному та військовому одязі, жертвуючи частину прибутку ветеранським організаціям і волонтерам. Компанія досягла успіху завдяки широкому асортименту продукції та прихильності патріотичних американців.

Rags of Honor. Засновник: Марк Дойл — досвідчений адвокат. Сфера: одяг.

Хоча сам Дойл не є ветераном, Rags of Honor було засновано, щоб надати можливості працевлаштування бездомним і безробітним ветеранам. Компанія продає патріотичний одяг та жертвує частину своїх доходів на підтримку ветеранів.

Grunt Style. Засновник: Даніель Аларік — колишній армійський сержант. Сфера: одяг.

Grunt Style починав із зосередження на мілітарному одязі, а згодом масштабувався до багатопрофільного бренду. Сміливий і патріотичний дизайн Grunt Style однаково до смаку ветеранам, військовослужбовцям і цивільним особам.

Sword & Plow. Засновники: Емілі Нуньєс Кевенс — колишній офіцер армії США та її сестра Бетсі Нуньєс. Сфера: Мода та аксесуари.

Sword & Plow перепрофілює військові надлишки матеріалів у стильні сумки та аксесуари. Компанія налаштована на працевлаштування ветеранів і зменшення відходів, поєднуючи моду з прихильністю до соціальної та екологічної відповідальності.

Doc Spartan. Засновник: Дейл Кінг — ветеран армії. Сфера: догляд за шкірою та особистий догляд.

Компанія Doc Spartan, відома у США своїми натуральними мазями для першої допомоги та засобами для особистого догляду, отримала визнання після появи в телевізійному шоу «Shark Tank». Компанія зосереджується на високоякісних продуктах американського виробництва, часто співпрацюючи з іншими підприємствами, що належать ветеранам.

Подібні приклади підкреслюють підприємницький дух і стійкість ветеранів США, демонструючи, як отримані під час військової служби цілеспрямованість та дисциплінованість можуть перетворюватися на успішні бізнес-проекти.

БІЗНЕС ВЕТЕРАНІВ В УКРАЇНІ

Ветеранський бізнес в сучасній Україні є унікальним явищем. Він фактично існує вже майже десятиріччя (з перших бізнесів учасників АТО). До нього залучені тисячі ветеранів-підприємців (за даними Мінветеранів, станом на 23 лютого 2022 року в Україні було зареєстровано понад 12 тисяч ветеранських бізнесів). Він має упізнавані власні бренди, про нього широко відомо, особливо у середовищі «своїх». Окрім економічної функції він реалізує також важливу соціальну місію – мотивує, вчить, об'єднує.

Але з **формально-юридичної точки зору, в Україні його ніколи не існувало і не існує.**

Офіційного визначення, що таке «ветеранський бізнес», «ветеранське підприємництво», «ветеранське підприємство», «ветеран-підприємець» тощо в Україні досі немає. Відтак, немає ані офіційних критеріїв визначення цього феномену, ані відповідних системних стимулів до його заохочення, ані офіційної статистики його діяльності, ані спеціалізованого центрального органу виконавчої влади, який би опікувався (і мав на це повноваження та ресурси) комплексом питань щодо його розвитку.

Попри подекуди гучні декларації, фактично, на сьогодні увесь державний інструментарій щодо підтримки ветеранського підприємництва в Україні представлено лише проектами інформаційно-консультативних послуг та грантовою допомогою. Проте і тут не обійшлося без нюансів. Левова частка тих коштів, які спрямовуються центральними органами виконавчої влади на підтримку підприємницьких ініціатив на грантовій основі, виділяються не ветеранському бізнесу як такому, а ФОПам взагалі і ветеранам як одній з категорій цих ФОПів. Потім доволі часто це подається як статистика державної підтримки ветеранського бізнесу та як інформповідомлення із заголовками: «Ветерани отримали підтримку на розвиток власного бізнесу».

Чи не найбільш активним «драйвером» ветеранського бізнесу з боку держави на сьогодні виступає «Український ветеранський фонд», який з формальної точки зору не є навіть державною установою.

90% усіх нинішніх ініціатив щодо підтримки ветеранського бізнесу в Україні відбуваються або за безпосередньої ініціативи та участі УВФ, або за його підтримки. До створення УВФ відповідними проектами держава не опікувалася взагалі.

Сьогодні за участі УВФ реалізуються наступні ініціативи в сфері підтримки ветеранського бізнесу:

- **Карта ветеранських бізнесів** <https://veteranfund.com.ua/projects/lun-reg/> – електронна мапа, яка показує місцеві бізнеси ветеранів та до якої кожен підприємець-ветеран може додати інформацію про свою справу.
- **Сторінка та програма «Ветеранський бізнес» на порталі «Дія.Бізнес»** <https://business.diiia.gov.ua/veteran-business> де розміщено всю необхідну інформацію для ветеранів, які хотіли б зайнятися підприємництвом. Там можна ознайомитися із інформацією про ідеї для започаткування власної справи, сервіси для пошуку роботи, гранти і т.п. Інформаційний розділ «Ветеранського бізнесу» також містить перелік державних та міжнародних інституцій, що підтримують ветеранів та ветеранський бізнес.
- **Гранти для ветеранів та членів їх сімей в рамках державної програми «Робота» на порталі «Дія».**
- **Проект Мінветеранів «20000» із мікрокредитування ветеранського бізнесу у розмірі до 20 тис. грн.**
- **Конкурсні програми з фінансування проєктів ветеранського бізнесу «ВАРТО»**, які передбачають підтримку у сумі від 500 тис до 3 млн. грн. для ветеранів та членів родин загиблих захисників з числа ФОПів, у разі, якщо проєкти спрямовано на реінтеграцію ветеранів до активного громадського життя, забезпечення збереження та відновлення їхнього фізичного й психічного здоров'я.
- **Регіональні конкурси бізнес-проєктів для ветеранів, консультації, гранти, семінари тощо.** Зазначені заходи є досить регулярними і відбуваються у всіх регіонах України.

Цього достатньо, аби високо оцінювати діяльність УВФ та його співробітників, але вкрай замало, аби говорити про справжній розвиток ветеранського підприємства в Україні!!!

Загалом в Україні діє біля 15 різноманітних урядових ініціатив, в межах яких декларується підтримка ветеранського бізнесу (суто ветеранськими є менше половини з них).

Якщо вважати існуючий набір заходів щодо державного стимулювання ветеранського підприємництва в Україні вже остаточно сформованою системою та проаналізувати вимоги до шукачів фінансової підтримки, то можна відзначити наступні очевидні недоліки такої політики:

- Вона є вкрай обмеженою щодо ресурсів і кола осіб, відносно яких запроваджуються стимули (переможцями конкурсів на підтримку в розмірі від десятків до сотень тисяч гривень щорічно стають лише сотні осіб; за всіма наявними проектами і програмами сукупно – трохи більше 1000 осіб щорічно);
- Вона стимулює переважно індивідуальне підприємництво в сфері дрібного виробництва та надання послуг, до того ж, стосується бізнесу який вже певний час існує (подібне «програмування» відбувається на рівні формування вимог до претендентів на допомогу);
- Вона є вкрай нестабільною, бо цілком залежить від поточної активності центрального керівництва Мінветеранів/УВФ (якщо не буде ініціативи, то не буде ані проектів, ані підтримки);
- В цієї політики досить обмежений інструментальний рівень (події, декларації і проекти), про набуття нею системності, тобто незалежності від поточної кон'юнктури та здатності до самовідтворення на власних ресурсних і правових засадах – поки не йдеться.

Схоже, що відсутність «твердого» фундаменту під діяльністю ветеранського бізнесу в Україні є свідомим політичним вибором. Характерним є той факт, що питання про формування законодавчого та організаційного підґрунтя для розвитку ветеранського бізнесу в Україні жодного разу публічно не порушувалося ані на рівні Мінветеранів, ані на рівні Кабінету міністрів України. Указ Президента України за підсумками ініційованого державою **VII Міжнародного ветеранського форуму “Україна. Ветерани. Єдність”**, який відбувся 22 серпня 2024 року і яким доручається Уряду затвердити Національну стратегію ветеранської політики та Стратегію формування системи переходу від військової служби до цивільного життя – також не містить відповідних завдань.

Тож можна із впевненістю сказати, що ветеранський бізнес в Україні функціонує не тому, що держава приділяє якоїсь особливої уваги цьому бізнесу та опікується добробутом Захисників, а тому, що в нас є ціла армія ветеранів з активною життєвою позицією, які відбулися як бізнесмени самі по собі.

Нинішню роль держави в цій сфері можна визначити лише терміном «сприяння», але ніяк не «заохочення» і не «ініціювання».

За наявних умов принципову різницю між політиками щодо розвитку ветеранського бізнесу в Україні та США можна охарактеризувати наступним чином: в США державою було створено всі умови для того, аби основним суб'єктом цієї політики був сам ветеранський бізнес, в Україні ж система налаштована таким чином, що головним гравцем і суб'єктом процесів по-суті є Мін-ветеранів (яке за логікою і відповідно до досвіду США, мало б виконувати допоміжні функції).

Існуючий в Україні ветеранський бізнес не сидить склавши руки і через власні асоціації, громадські організації та заходи усіляко заохочує розвиток ветеранського підприємництва. Зокрема, «Асоціація підприємців-ветеранів АТО» впроваджує власні програми фінансової підтримки своїх членів, просуває програми фінансування ветеранського бізнесу на рівні регіонів, а також запропонувала унікальний проект щодо фінансування ветеранського бізнесу шляхом випуску облігацій <https://finstream.ua/pryvatni-veteranski-obligaciyi/>. Це найкраща ілюстрація того, чим може і чим має стати ветеранське підприємництво в Україні.

Але активна позиція ветеранського громадянського суспільства не в змозі замінити собою повноцінної державної політики та вирішити існуючі системні проблеми.

Головні складнощі, з якими стикаються ветерани-підприємці, є досить традиційними для України і про них давно відомо.

ПО-ПЕРШЕ

Це проблема доступу до капіталу для відкриття та розвитку свого бізнесу. Стандартні варіанти фінансування, такі як банківські позики, можуть бути обмеженими або недоступними через суворі вимоги та відсутність кредитної історії. Завдяки існуючим грантам та конкурсам (за умови їх збереження і навіть розширення), в Україні впродовж наступних кількох років можуть з'явитися кілька тисяч нових ветеранських «стартапів», але це не будуть сотні тисяч підприємств, тим більше середнього та великого розміру, які справлять позитивний ефект на економіку в цілому.

ПО-ДРУГЕ

Це бюрократичні перепони. Навігація в бюрократичних процедурах реєстрації бізнесу, ліцензування та звітності може бути складною та довготривалою, особливо для підприємців-початківців і тих, хто волів би вийти на новий рівень діяльності. Треба розуміти, що цифровізація сервісів дещо полегшує процес реєстрації бізнесу, проте вона не створює нових, більш сприятливих економічних умов.

ПО-ТРЕТЄ

Це дефіцит необхідних навичок. Перехід від військової служби до цивільного підприємництва часто потребує нових навичок та знань, а також вимагає тривалого періоду перепідготовки. До того ж, існує проблема «конверсії» військових компетенцій у цивільну сферу для ведення успішного бізнесу. Багато хто просто не розуміє де можна застосувати здобуті бойові уміння. Розбіжності є вже на рівні класифікації професій та пошуку цивільних аналогій військовим кваліфікаціям.

ПО-ЧЕТВЕРТЕ

Проблемою є також висока конкуренція. Підприємства, що належать ветеранам, стикаються з конкуренцією з боку відомих компаній та інших нових підприємств. Розробити конкурентні стратегії та зайняти ринкову нішу дуже не просто, особливо якщо йдеться про складні виробництва, експортну діяльність, конкуренцію із підприємствами державного сектору. Очікуваний післявоєнний інвестиційний бум та масовий прихід в Україну іноземних компаній – лише загострять зазначену проблему.

ПО-П'ЯТЕ

Слід також зазначити як суттєву проблему відсутність визначеності в питанні демобілізації військових, що унеможлиблює планування контрольованого переходу до цивільного життя. Ті, хто демобілізується у зв'язку із пораненнями, опиняються по за армійською системою позапланово. Замість побудови бізнесу і планування подальшого життя, вони вимушені займатися тривалим лікуванням та реабілітацією. А ті, хто вцілів і хотів би нарешті почати цивільне життя, не можуть розпочати перехід через відсутність розуміння коли зможуть потрапити додому, навіть теоретично. В таких умовах будь-які плани щодо відкриття власної справи є вкрай гіпотетичними.

З огляду на необхідність формування середнього класу, критичні проблеми із нестачею робочих рук в економіці, необхідність відновлення та підвищення рівня стійкості Держави, а також через очікуване збільшення кількості соціально необлаштованих ветеранів, — **активне стимулювання розвитку ветеранського бізнесу мало б бути одним з головних пріоритетів державної політики в економічній сфері**. Проте, як вже було зазначено вище, в Україні не існує навіть окремого державного органу або принаймні структурного підрозділу в органах центральної влади, який був би офіційно уповноваженим на здійснення державної політики в питаннях розвитку ветеранського бізнесу та виступав би його офіційним омбудсменом. Відповідно нормотворчої, статистичної, достатньої мотиваційної роботи також не ведеться. **Ветеранський бізнес як був так і залишається турботою, в основному, для самих ветеранів.**

У разі повноцінного нормативно-правового забезпечення, достатнього цільового фінансового стимулювання та появи профільного органу влади, який буде на постійній основі опікуватися цими питаннями – кількість і масштаб ветеранських підприємств могли б збільшитися вразі. Для цього розвиток ветеранського бізнесу має стати, принаймні, одним із основних пріоритетів державної політики на найближчі кілька років.

ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ
ВІЛЬНІ ТА ВІРНІ

РОЗДІЛ V

ПОРЯДОК ДЕННИЙ РЕФОРМ ВЕТЕРАНСЬКОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

Насамперед слід зазначити, що порядок денний реформ в системі державної ветеранської політики наряду залежить від концептуального розуміння державою поняття «ветеран», його функцій та місця в українському суспільстві. Відповідно до цього вже визначаються напрями діяльності Міністерства у справах ветеранів, його структура, штат, точки взаємодії з іншими органами влади, а також формуються програми, проекти і бюджет. За відсутності такого розуміння ветеранська політика не буде послідовною та стабільною, а проекти і програми завжди будуть короткотерміновими і сумнівними з точки зору практичного результату.

На жаль, високопосадовці далеко не завжди розуміють важливість цього питання і доволі часто на перший план ставлять кількість наявних «стілець та комп'ютерів» в якості показника спроможності органів влади до реалізації їхніх профільних функцій. Саме цим можна пояснити ту «легкість», із якою увесь час змінювався організаційний устрій служби/комітету/міністерства у справах ветеранів, а також ту недбалість, із якою влада традиційно ставиться до стратегічних документів та змістовного наповнення своєї діяльності.

Складність із формулюванням та реалізацією державної ветеранської політики полягає ще й у тому, що вона має виконувати ще й мотиваційну функцію для Захисників з числа військовослужбовців та свідомих громадян-добровольців. Можна на якийсь час зібрати, але неможливо постійно тримати незламне військо, маючи при цьому слабку політику щодо ветеранів, інвалідів внаслідок війни та членів їхніх сімей. Суто мобілізаційними заходами компенсувати проблему мотивації та якісної комплектації війська неможливо. Ніщо так не демотивує Захисників, як відсутність поваги, допомоги та уваги щодо ветеранів.

ГОЛОВНИЙ ВИСНОВОК, до якого спонукає наведений вище аналіз ветеранської політики США для застосування її основних здобутків та переваг в Україні — ветеранська політика, яка орієнтована на мільйонну аудиторію та має на меті розвиток ветерана як громадянина і особистості, не може бути простою та уніфікованою.

Для того аби бути ефективною, ветеранська політика має відповідати низці основних критеріїв:

ДИСКРЕТНІСТЬ

– тобто бути поділеною на напрями та рівні;

СКЛАДНІСТЬ

– бути таргетованою на різні категорії аудиторії;

ПРОТЯЖНІСТЬ

– бути розрахованою на різні вікові періоди у житті ветерана;

ГНУЧКІСТЬ

– відповідати різним життєвим обставинам і особистим планам (так-так! Вона має враховувати життєві плани людини, а не працювати на принципом – «бери що є»);

ВАРІАТИВНІСТЬ

– передбачати для індивіда можливість вибору саме того, що йому найбільше потрібно (особливо в системі пільг);

ДОСТУПНІСТЬ

– обізнаність ветерана про свої права, прерогативи, можливості, пільги та ресурси має бути турботою держави, а не ветерана;

РІЗНОСУБ'ЄКТНІСТЬ

– передбачати активну участь не лише з боку державних інституцій, але й бізнесу, громадськості, місцевих органів влади, територіальних громад, ветеранських асоціацій, іноземних партнерів, а також орієнтуватися на змішані формати діяльності;

ПУБЛІЧНІСТЬ

– політика має бути такою, щоб за кожен її елемент можна було не лише прозвітувати перед суспільством, але й витримати будь-яку незалежну експертизу, без остраху бути спійманими на некомпетентності, брехні, бездіяльності та корупції;

ЕКСКЛЮЗИВНІСТЬ

– можливості і прерогативи ветеранської політики мають бути такими, які є тільки для ветеранів і ні для кого більше;

СПРАВЕДЛИВІСТЬ

– враховувати реальний ступінь пожертви кожного ветерана в ім'я Батьківщини.

У якості перетворень, які здатні наблизити ветеранську політику в Україні до вище зазначених критеріїв та вибудувати її контур слід виділити наступне:

Залучити експертів до роботи щодо аналізу та доопрацювання засадничих елементів державної ветеранської політики з огляду на сучасні реалії та прогнози майбутнього. Йдеться насамперед про сучасний категоріальний апарат, основи, принципи, складові, пріоритети політики тощо, а також місію, цілі і завдання Мінветеранів, його структуру та формат.

Провести ревізію існуючої застарілої нормативно-правової бази ветеранської політики та напрацювати (не очікуючи на імпровізації з боку народних депутатів) пропозиції щодо її вдосконалення. Оптимальний шлях – через серію тематичних парламентських слухань, між якими буде тривати робота експертних груп та дискусійних майданчиків.

Адаптувати існуючу систему пільг та можливостей відповідно до сучасного розуміння предмету та об'єкту ветеранської політики.

Розширити інфраструктуру Мінветеранів, насамперед, за рахунок відкриття регіональних представництв, власних відомчих медико-реабілітаційних закладів та спеціалізованих агенцій (Мінветеранів повинно мати, принаймні, власні відомчі ВЛК для підтвердження/оскарження вже наданих статусів).

Підняти статус і можливості «Українського ветеранського фонду», зробити його державною установою, надати йому можливість незалежного фінансування за рахунок одного із спеціальних фондів;

Заснувати окремий спеціалізований цільовий фонд для фінансування усіх ветеранських виплат (виділити, забрати пенсії та інші ветеранські кошти із бюджету Міністерства соціальної політики та із Пенсійного фонду України та інших фондів), який буде підпорядковано Міністерству у справах ветеранів. Передбачити для нього власні захищені статті фінансування за аналогією із Дорожнім фондом, Фондом соціального страхування, Фондом Чорнобиля тощо.

Також передбачити механізми фінансування «бюджету ветеранів» за рахунок коштів від використання конфіскованих/заморожених іноземних активів країни-агресора, майна підсанкційних осіб, майбутніх репарацій та інших джерел.

Визначити центральний орган виконавчої влади, на який буде покладено функції реалізації державної політики в сфері стимулювання розвитку ветеранського підприємництва.

Прийняти рамковий закон «Про ветеранське підприємство», який буде відображати загальні принципи та критерії діяльності ветеранських підприємств/ветеранів-підприємців, процедури отримання статусів та умови його надання/позбавлення, засоби і форми державної підтримки тощо, а також (згодом) впровадити додаткове законодавство, яке буде враховувати вже наявний власний досвід та вдосконалювати законодавчу базу ветеранського підприємництва.

Легалізувати діяльність приватних військових компаній, як однієї із ексклюзивних прерогатив ветеранського бізнесу, прийняти відповідне законодавство, запровадити механізми регулювання та контролю.

Створити в системі Мінветеранів окремий структурний підрозділ на рівні не нижче за Управління, який буде реалізовувати жіночу ветеранську політику (жінки-захисниці, а також матері і дружини Захисників).

В межах Департаменту цифрового розвитку та трансформації Мінветеранів створити відділ ветеранської статистики, завданням якого буде збір, зберігання та надання статистичної інформації щодо різних аспектів цивільного життя українських Захисників (насамперед це медична і соціально-економічна інформація, без якої неможлива об'єктивна оцінка та прогнозування політики).

Інтегрувати до існуючої системи ветеранських прав, пільг, прерогатив і можливостей ветеранів з числа іноземних добровольців-захисників України.

Запровадити інститут Уповноваженого Верховної Ради України у справах військовослужбовців та ветеранів.

В системі періодичної звітності органів місцевої виконавчої влади запровадити «ветеранські» критерії оцінки ефективності керівників (на основі вирішення проблем ветеранів, реагування на звернення та соціологічні оцінки з боку місцевої ветеранської аудиторії).

В межах триваючої адміністративно-територіальної реформи (яка через повномасштабне вторгнення «зависла», як і більшість розпочатих реформ) – **передбачити заходи щодо активної ветеранської політики на рівні територіальних громад.**

Наповнити актуальним змістом та відповідними організаційними заходами щорічні святкування Дня ветерана в Україні (зробити з цього календарного приводу повноцінне загальнонаціональне Свято Поваги і Подяки);

Домогтися офіційного визнання державної ветеранської політики Президентом, Парламентом і Кабінетом міністрів України в якості одного з головних пріоритетів діяльності кожної з гілок української влади на наступні 10 років.

Зазначені пропозиції не є вичерпними та не претендують на «істину в останній інстанції». Насправді серед експертів, представників ветеранських рухів і громадських організацій вже напрацьовано достатню кількість ідей, які заслуговують на увагу та можуть бути покладені в фундамент нової ветеранської політики. Головне – політична воля і бажання почути власне суспільство.

Неефективна ветеранська політика може стати великою проблемою та спричинити багато глибоких негативних наслідків, які будуть відчутними далеко за межами суто ветеранської спільноти – в системі праці, фінансів і податків, довіри до держави тощо. Натомість впровадження дієвої ветеранської політики дозволить не лише мінімізувати повоєнні проблеми із нестачею кваліфікованих кадрів, міграцією населення, необхідністю відновлення економічного зростання та підвищення якості життя мільйонів людей, але й дасть приклад по-справжньому актуальної та справедливої реформи.

СУСПІЛЬНИЙ ЗАПИТ НА ТАКУ СПРАВЕДЛИВІСТЬ ВЖЕ ДАВНО ІСНУЄ І Є ХРОНІЧНО НЕЗАДОВОЛЕНИМ. З КОЖНИМ ДНЕМ ВІН СТАНЕ ДЕДАЛІ КАТЕГОРИЧНІШИМ!

ДЛЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ЗМІН В УКРАЇНІ НЕ СЛІД СИДІТИ І ЧЕКАТИ НА ЗАКІНЧЕННЯ ВІЙНИ.

НАША ПЕРЕМОГА МАЄ ВІДБУТИСЯ ЗАВДЯКИ ЦИМ ЗМІНАМ!

VIV.ORG.UA